

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR
H. S. S. KUYPER.

I.

„The Botor Chaperon" — en de uitnodiging, die dit boek mij bezorgde. — Mijn reisgezinnen en haar voorouders. — Miss Van Santvoord en de George Junior Republic.

Kent ge „The Botor Chaperon," door C. N. en A. M. Williamson, de vooral in Amerika, maar ook in Europa befaamde schrijvers van „The lightning Conductor" en „Lady Betty across the water?"

Zoo ja, dan zult ge evenals ik nog onwillekeurig glimlachen bij de herinnering aan dit aller-vermakelijkste, aller-vernuftigste Amerikaansche boek over Holland.

Zoo niet, lees het dan vooral. Ten eerste is het altijd interessant te hooren, wat een vreemdeling van uw land vindt — zijn verbazing over dingen, die ge zóó gewoon vindt, dat ge ze nog nooit had opgemerkt, — zijn bewondering voor of afkeuring van toestanden, waarmee ge zóó zijt samengegroeid, dat ge ze nog nooit een gedachte waard had gekeurd.

Zulk een boek lezend, ziet ge uw land tijdelijk met een ander oog, door een anderen bril. Kent ge een van die ramen met verschillend gekleurde ruitjes, die men dikwijls aantreft op een of ander mooi uitzichtspunt? Of ge dan door 't roode ruitje kijkt, of door 't gele — hoe geheel anders ziet het landschap er uit. Een soortgelijke gewaarwording heb ik altijd als ik een boek van een vreemdeling over mijn land lees. In „The Botor Chaperon" ziet ge uw land bijna onafgebroken door een rose ruitje.

En ten tweede zult ge u, als ge „The Botor Chaperon" leest — het is in 't Hollandsch vertaald onder den titel van „De Motorboot" — geen oogenblik vervelen. Want er is geen vervelende bladzijde — ik zou haast zeggen geen vervelende zin in het heele boek. Als ge eens begonnen bent, kunt ge niet uitscheiden. Want de „roman," die de beschrijving van een boottocht door Hollands wateren bijzaak moet doen lijken, is zóó vernuftig verzonnen, zoo onwaarschijnlijk vermakelijk, zoo — ik zou bijna zeggen: „onmogelijk," dat men . . . Amerikaansch vernuft moet hebben, om zoo iets te verzinnen.

Maar tusschen al dien verrukkelijken onzin staan opmerkingen over het Hollandsch karakter, en over het Hollandsch landschap, zóó fijn gevoeld, zóó teer gedacht, zóó mooi gezegd, dat men . . . Amerikaansch gevoel moet hebben, om tot zulke uitingen te kunnen komen. Over allerlei vergissingen glimlacht ge ook natuurlijk.

Dit Amerikaansche boek heeft sedert verleden jaar een eereplaats in mijn boekenkast. Het bezorgde mij niet meer of minder dan een uitnodiging van twee mijner Amerikaansche kennissen, om haar te vergezellen op een automobieltocht door Nederland!

Of eigenlijk ging het zoo. Zij hadden „The Botor Chaperon" gelezen, en wilden nu ook zulk een boottocht door Holland maken . . . in een week. Ik raadde haar dit af: een boottocht door Holland zou minstens een maand nemen. Wilden zij niet liever de reis per automobiel maken, en dan twee weken nemen? Een week was werkelijk te kort. Het antwoord kwam per keerende post, en meldde dat mijn voorstel met algemeene stemmen was aangenomen en „of ik maar voor alles zorgen wilde."

Maar nu moet ik u vóór alle dingen even vertellen, wie mijn beide reisgezinnen waren.

Zoo ge mijn „Een half jaar in Amerika" kent, herinnert ge u allicht mijn gastvrouw in New-York, Mrs. M. S. ¹⁾ Ik wil hier even aanhalen, wat ik op blz. 102 over haar en haar geslacht zeide. „Mrs. M. S. is een afstammeling der Van Santvoords, een welbekende oud-Hollandsche familie uit Albany aan de Hudson, een echte oud-Hollandsche stad, waar nog tal van oud-Hollandsche families wonen. *To be Dutch from Albany* (Hollandsch te zijn uit Albany) is een eer, waar de dus bevoorrechte families niet weinig prat op gaan. De familie Van Santvoord beweert af te stammen van den schilder Dirck van Santvoord, en in de logeerkamer hangen verscheidene fotografieën van schilderijen van den beroemden Hollandschen voorvader. Heel Holland is trouwens goed vertegenwoordigd in dit Amerikaansche huis. Kostbaar oud-Delftsch, medegebracht van reizen in Holland, siert de eetkamer, en een reproductie van een ouden gevelsteen uit Amsterdam, voorstellende het oude dorp Santvoort, heeft een eereplaats in de hall."

Deze Mrs. M. S. heeft een ongetrouwde zuster, Miss Annie van Santvoord, een vrouw, die in Amerika zekere vermaardheid verworven heeft. Want zij heeft haar leven verbonden aan een in Amerika eveneens vermaard opvoedingsgesticht: *De George Junior Republic*. Zij bekleedt er geen post of betrekking, maar woont geheel zelfstandig op het terrein der inrichting in haar eigen huis, naar ons „Huis ten Bosch," *the House in the Woods* geheeten, en behartigt nu op allerlei wijzen, zoo moreel als materieel, de belangen der inrichting.

Een dergelijke levenswijding is karakteristiek voor Amerika. Een ongehuwde vrouw, door haar fortuin onafhankelijk; een staatsman in ruste; een hoogleeraar die zijn emeritaat heeft, vestigen zich metterwoon in de nabijheid van, of op het terrein van een inrichting van liefdadigheid of opvoeding, met het doel, om die inrichting zooveel mogelijk ten nut en ten zegen te zijn.

Zoo vond ik op mijn Amerikaansche reis, te Princeton, waar een Universiteit en een Seminarie is, metterwoon gevestigd ex-president Cleveland; en te Ithaca, waar de Cornell-University is, den staatsman in ruste, Mr. Andrew White. Beide heeren waren op geenerlei wijze aan universiteit of seminarië verbonden, maar zij woonden als goede beschermengelen vlak in de nabijheid. Professoren en studenten konden hen raadplegen — zij woonden universitaire plechtigheden bij — niet zelden werd hun na een „football"-overwinning door de overwinnaars een serenade gebracht — kortom, er bestond tusschen hen en de universiteiten, waarbij zij woonden, een nauwe band, en ik merkte zeer goed, dat hun tegenwoordigheid door de betrokken universiteiten op den hoogsten prijs werd gesteld.

Dit is nu wel niet precies „een automobieltocht door Nederland", maar 't is een van die „aardige" dingen in de Amerikaansche samenleving, die bij ons zoo ontbreken, en waarop ik — naar aanleiding van Miss Van Santvoords wonen bij de George Junior Republic — niet nalaten kon even de aandacht te vestigen.

Ware ik niet door ziekte verhinderd, zoo lang in Amerika te blijven als mijn voornemen was geweest, dan had ik ook Miss Van Santvoords vriendelijke uitnodiging, om een paar dagen in „The House of the Woods" te

¹⁾ blz. 83 v. v. en 325 v. v.

komen logeeren, aangenomen. En zonder twijfel zou ik dan een der interessantste hoofdstukken — een hoofdstuk over „Miss Van Santvoord en de George Junior Republic" — in mijn boek over Amerika hebben kunnen schrijven.

Onder de uitnodigingen, die ik, tengevolge mijner ziekte en plotselinge terugkeer naar Europa moest afschrijven, was en blijft die van Miss Van Sandvoord een der meest betreunde — en dubbel welkom was het mij daarom, op een goeden dag, geheel onverwacht, haar uitnodiging voor een gezamenlijke reis door Holland te ontvangen, en mij zoodoende de gelegenheid geopend te zien, toch kennis met haar te maken en veel van haar werk te hooren.

Over mijn andere reisgezellin valt niet zoo veel te zeggen. Ik had in New-York kennis met haar gemaakt op een receptie te haren huize. Evenals Miss Van Santvoord is zij een afstammeling der oud-Hollandsche kolonisten in Nieuw-Nederland, en behoort dus tot Amerika's eerste patricische families, die bij de in September gevierde Hudson-feesten „genoten" hebben op een wijze, die wij ons in onze zooveel koelere Hollandsche atmosfeer nauwelijks kunnen voorstellen.

Maar wel wil ik u nog iets merkwaardigs vertellen over de voorouders mijner beide reisgezellinnen. De stamvaders van de „Amerikaansche" takken harer stamboom zijn gelijktijdig uit Holland gekomen. Het waren Gereformeerde predikanten, Ds. Van Santvoord en Ds. De Witt, twee vrienden, die in Leiden gestudeerd hadden, en naar het toen nog verre Amerika togen, om de kerken van Nieuw-Nederland te dienen. Ds. De Witt had zóóveel liefde voor zijn vaderland, dat hij een scheepslanding roode baksteen meenam, en op de plaats zijner bestemming aangekomen, een echt-Hollandsche pastorie liet bouwen, met trapgeveltje en stoep en groene deur. Ja, om het zoo Hollandsch mogelijk te maken, liet hij een grachtje om de pastorie graven, opdat zij „weerspiegelen" zou, en tevens een wit, gebogen bruggetje over het water aanleggen.

De nakomelingen dezer beide predikanten bleven trouw aan de Nederduitsch Gereformeerde kerk, later *Dutch Reformed Church* en kwamen tot aanzien, maar de geslachten gingen uiteen en vervreemdden van elkander. Totdat in onze dagen een miss Van Santvoord en een miss De Witt (die na haar huwelijk haar Hollandschen naam voor een Engelschen heeft moeten inruilen) — mijn beide reisgezellinnen — elkander „vonden." En zie, toen bleek uit de nauwkeurig bijgehouden geslachtsregisters — voor een niet gering deel in de oude Staten-bijbels, die de beide predikanten hadden medegebracht en aan hun geslachten hadden nagelaten, — dat haar voorvaders als goede vrienden te zamen in Leiden hadden gestudeerd en later samen naar Nieuw-Nederland waren overgekomen. Als goede „vriendinnen," wilden de beide Hollandsch-Amerikaanschen nu een reis door het land harer voorvaders maken. Niet de banale reis door Holland, die vreemdelingen gewoonlijk maken, die „n paar dagen" nemen voor Amsterdam, Marken, Haarlem, Den Haag, Scheveningen — maar een reis door het land — door de kleine steden — door de dorpen — door de weilanden — door de bosschen. En vooral toen zij de „Botor-Chaperon" gelezen hadden, en die aardige plaatjes van Gouda — Aalsmeer — Spakenburg — Broek-in-Waterland — Alkmaar — Breukelen en Zoutelande gezien hadden, *they had made quite up their mind* ¹⁾, dat zij een reis door heel Holland wilden maken.

En of ik haar 't genoegen wilde doen, mee te gaan op die reis, als haar gids en gast....?

Lezers, het zal u niet verwonderen, te hooren, dat ik mij geen drie minuten bedacht, en het een verrukkelijk plan vond?

Ik wist, dat mijn beide reisgezellinnen inwonsters waren van het Amerika, dat ik kende en liefhad — van het „idealistisch" Amerika; en niet van het Amerika, dat ik niet kende en zeker nooit zou kunnen liefhebben — van het „materialistisch" Amerika.

¹⁾ Waren zij vast besloten.

Ik wist, dat mijn beide reisgezellinnen nakomelingen waren van Nieuw-Nederlandsche en dus Oud-Hollandsche kolonisten, en dat haar hart dus vervuld was met die innige liefde en vereering voor het land harer voorvaders, die men in Amerika vooral bij de oud-Hollandsche families aantreft.

Ik wist, dat dat land — mijn eigen, dierbaar vaderland — een mooi en merkwaardig land is, te mooier en te merkwaardiger, naarmate men zich meer de moeite geeft in te gaan in zijn kleine, stille schuilhoekjes, die de haastig voorbijtrekkende reizigers zelden of nooit te zien krijgen.

Niet waar, ge begrijpt, dat ik met blijdschap de heerlijke uitnodiging aannam. Maar alleen „heerlijkheid" was 't natuurlijk niet. Het volvoeren van 't plan beteekende voor mij ook aardig wat zorg en werk en vermoedenis, vooral daar het zoo kort dag was. En nauw was dan ook de brief, waarin ik Miss Van Santvoords uitnodiging aannam, gepost, of ik toog hard aan 't werk voor de vele voorbereidselen, noodig, om 't plan goed in elkaar te zetten.

Er moest vóór alle dingen een automobiel gehuurd worden. Zeer goed slaagde ik voor dit doel bij de automobiefabriek „Delahaye" op de Koninginnegracht te 's Hage. Er moest een tocht voor iederen dag bepaald en logies voor iederen nacht besteld worden. Ik schafte mij maar dadelijk een *Baedeker* aan — den trouwen vriend van zoovele reizen in 't buitenland, — en die mij nu zijn betrouwbare raadgevingen schonk voor ons eigen land. Gelukkig kwam alles bij tijds klaar, en kon ik met een gerust hart den dag zien aanbreken, waarop mijn tweetal zou aankomen en onze tocht zou beginnen.

(Wordt vervolgd.)

WETENSWAARDIGHEDEN.

Zes uren gaans de lucht in.

De grootste hoogte, die menschen met een luchtballon hebben bereikt, is 12000 M. of ruim twee uren gaans. Op die hoogte was de lucht zoo ijel, dat ze niet meer geschikt was voor de ademhaling, en de reizigers zich moesten behelpen met samengeperste zuurstof, voor dat doel meegenomen naar boven.

In de laatste jaren zendt men onbemande ballons tot nog grooter hoogte, en het record is dezer dagen behaald door zulk een ballon, te Uccle bij Brussel opgelaten. Die ballon kwam tot ruim 30.000 M., of bijna zes uren gaans.

Zulk een proefballon bestaat uit twee ballons, een grooten, die met waterstofgas gevuld wordt, en een kleinen, die gedeeltelijk wordt gevuld. Bij het opstijgen zetten de ballons, tengevolge van den verminderden luchtdruk steeds meer uit, totdat de groote eindelijk barst. Dan valt het geheele toestel naar beneden, doch door het gas van den kleineren ballon geschiedt dat vallen langzaam, zoodat de instrumenten onbeschadigd neerkomen.

Om die instrumenten is het te doen. Het zijn barometers en thermometers, die zelf hun hoogsten en laagsten stand noteeren. Daardoor kan men iets gewaar worden omtrent den toestand van de hoogere luchtlagen. De ballon van Uccle heeft bericht gebracht, dat de temperatuur op het hoogste punt 63° C. beneden het vriespunt was. Op een hoogte van ruim 2½ uur boven de aarde was de temperatuur —65.5° C. De regel, dat het naar boven steeds kouder wordt, blijkt dus niet door te gaan.

A. I.

Onbemande
Ballon
30000 M.

Bemande
Ballon
12000 M.

Mount. Everest
9000 M.

Mount. Blanc
4800 M.

Afstand Den Haag - Rotterdam 4 uren

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

II.

Wat wij te zamen reeds hebben afgereisd. — Aankomst in Den Haag. — Bezoek aan 't Mauritshuis. — Wat Amerika mist. — Voor 't eerst in de automobiel. — Het Huis ten Bosch. — Naar den Wassenaarschen Slag in 't licht der dalende zon. — Met stortregen naar Delft. — Waardoor we het anders zien dan op Jan Vermeer's schilderij in 't Mauritshuis.

Ik kan u niet zeggen, lezers en lezeressen van „Timotheüs,” hoe aardig ik het vind, ditmaal eens een reis met u te maken door ons *eigen land*.

We hebben al heel wat afgereisd te zamen. Eerst, misschien weet ge 't al niet meer, Engeland — toen Zwitserland — toen Partenkirchen — toen, een verre reis! Rusland — toen een zéér verre reis: Amerika — eindelijk, weer wat dichterbij huis: Italië.

En nu gaan we de grenzen eens *niet* over, en blijven veertien dagen in ons eigen, mooie vaderland.

We beginnen in de plaats mijner inwoning, in Den Haag, en nemen onzen intrek in Hôtel des Indes.

Het is gelukkig mooi weer, als ik mijn beide reisgezellinnen van den trein ga halen. Het zonnetje schijnt vriendelijk aan blauwen hemel, en Den Haag ziet er al dadelijk *beim ersten Blick* vroolijk en vriendelijk uit.

Eigenaardig, dat ik dadelijk mijn land ging bezien als . . . een vreemdelinge. Nauw was ik in gezelschap mijner beide reisgezellinnen, of de stad mijner inwoning zag er héél anders uit, ik zag ze aan met . . . Amerikaansche oogen. Ik stond onmiddellijk met mijn twee Amerikaanschen achter het gekleurde ruitje, dat gelukkig rose was en rose bleef tot het einde toe!

Het door mij opgemaakte „program van actie” werd tot mijn blijdschap en geluk van a—z goedgekeurd. En den volgenden morgen togen wij, — ik met mijn Baedeker in de hand, — er op uit om „artikel 1” af te werken. „Artikel 1” was natuurlijk 's Gravenhage's grootste glorie: het Mauritshuis. En ik kan u verzekeren, dat het rose ruitje dien morgen glom en glansde als een geslepen robijn!

Mijn tweetal was in één bewondering. Die oud-Hollandsche schilderijen niet in een koud, statig museum, maar in de best bij haar passende omgeving, waar ze het voordeeligt uitkomen: in een ouderwetsch, deftig, Hollandsch huis. Wat was dat mooi!

Ik vertelde haar van den directeur, Dr. Bredius, en hoe

zijn meesterhand te herkennen was in schikking en aankoop van vele schilderijen.

— „Had hij deze verzameling aangelegd?”

— „O, neen. De verzameling bestaat al eeuwen, en is feitelijk afkomstig van verzamelingen van vorsten uit het Huis van Oranje. Toen de Franschen ons land namen, werden alle schilderijen naar het Louvre overgebracht. Toen wij weer vrij waren, kwam het grootste deel wel weer terug, maar bij de zeventig van onze schilderijen zijn nog steeds in het Louvre.”

— „How perfectly awful!”¹⁾

„Ja! — Onze mooie gobelins uit de Eerste Kamer zijn ook nog nooit teruggekomen, maar dat gaan we straks zien.”

Wij zagen en bewonderden al de Rembrandts en al de Potters, waarom het Mauritshuis bovenal beroemd is, — en om uit de overige juweelen van Hollandsche kunst één te noemen — Ruysdaels heerlijk vergezicht op Haarlem.

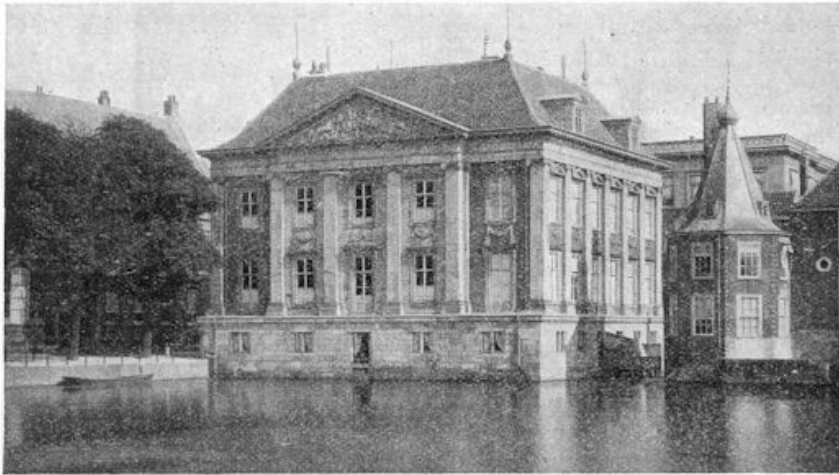
— „Ik hoop, dat we, als we overmorgen naar Haarlem gaan, van uit de automobiel net zoo iets moois zullen zien!”

— „En dat we dan morgen zóó iets moois zullen zien!” zei een mijner reisgezellinnen, wijzende op Jan Vermeers

prachtig gezicht op Delft, en doelend op ons plan, om den volgenden dag het Westland en Delft te gaan zien.

— „Ik denk het niet,” zeide ik glimlachend.

„Delft is heel wat veranderd en *minder* mooi geworden sinds Jan Vermeer het schilderde. Kon ik u mijn land maar laten zien, zoals het toen was, prijkend in de volle, heerlijke schoonheid van het tijdperk van zijn bloei. Maar o! wij hebben zoo veel be-

Mauritshuis — Den Haag.

dorven willens en wetens, omdat het *moest*, — maar meestal zonder te weten, wat wij deden.”

— „Wees maar dankbaar, dat ge nog zooveel over hebt,” was 't antwoord. „Denk eens aan ons land. Wij hebben nooit iets gehad; en moeten òf koopen, òf naar Europa komen, om van die schoonheid te genieten.”

We waren nu buiten gekomen en wandelden het Binnenhof over.

„Ziet ge,” ging de spreekster voort, om zich heenwijzend. „Zulke gebouwen, zoo iets heerlijk ouds vindt ge in gansch Amerika niet!”

Er was meer dan pure ontkenning in den toon, waarop zij sprak. Ik meende duidelijk een zweem van benijding te bespeuren.

„Wij hebben, wat gij mist,” zeide ik, „en wij missen wat gij hebt. Wij vullen elkander aan.”

„Daarom reizen wij zoo graag in Europa!”

„En ik zoo graag in Amerika!”

We zagen de Ridderzaal, de Trèves-zaal, de gebouwen der Eerste en Tweede Kamer, en de Gevangenpoort.

Dat was een welbestede morgen, en aan de lunch bemerkten we, hoe hongereg hij ons gemaakt had.

Een korte rust, en toen-togen we weer 't pad op, voor

¹⁾ Hoe schandelijk!

't eerst in onze automobiel. Zacht reden we door 't Haagsche Bosch, dat alle vreemdelingen „Bosj” noemen, terwijl de gewone Hollandsche uitspraak niet het minste bezwaar voor hen zou opleveren. Maar mijn tweetal weet het nu al beter en zegt heel netjes: *Bosch*.

Natuurlijk gingen we 't Huis ten Bosch zien. Dat is voor alle Amerikanen, die Holland liefhebben, vooral voor hen, die van oud-Hollandsche afkomst zijn, zooals mijn tweetal, een bedevaart, bijna een gewijde plicht. Want in het Huis ten Bosch heeft Motley gewerkt en een deel van zijn „The Rise of the Dutch Republic” geschreven — het boek, waardoor Amerika's belangstelling in Holland ontwaakt is, een belangstelling, die tot den huidigen dag nooit is verflauwd niet alleen, maar steeds is toegenomen.

Mijn tweetal vond het Hollandsche „House in the Woods” *perfectly charming*. Wie had het huis laten zetten?

Ik vertelde hun, dat het gebouwd was door Amalia van Solms, de echtgenote van Frederik Hendrik — en dat in 1899 hier de eerste vredes-conferentie had plaats gehad.

Dragon,” waarvan de aardige alliteratie bij de vertaling „Hollandsche Draak” geheel verloren gaat.

O, zoo mooi was dat duinen-landschap in het warme gulden licht der langzaam dalende zon.

„We must do this *every day!*” *) was de conclusie.

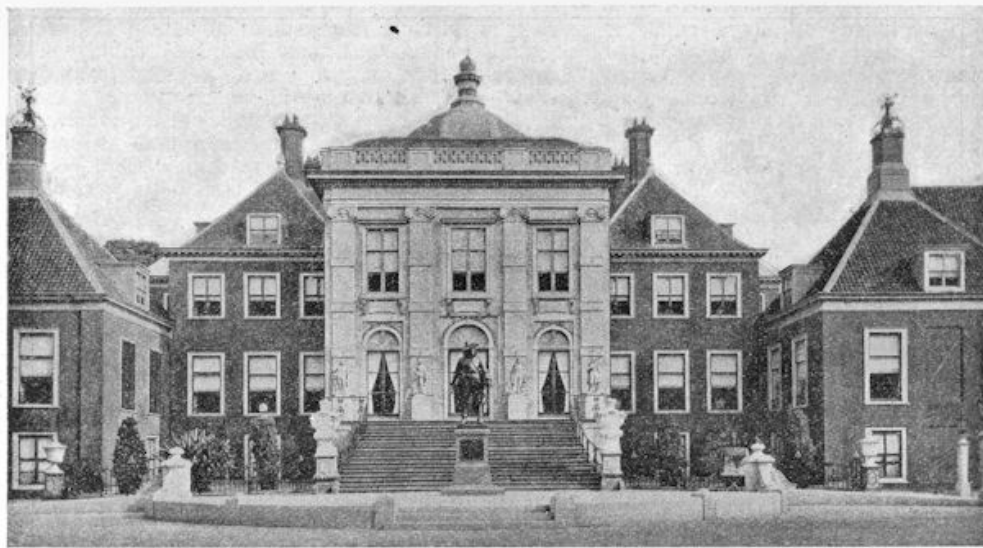
Wij aten dien dag in Scheveningen. Maar de zon was verdwenen, strand en zee waren grauw en 't was koud en kil.

We hoopten op mooi weer voor morgen, — voor Delft en 't Westland.

En den volgende dag gòdt het! Hoe jammer! 't Was zoo goed begonnen met het weer!

't Westland gaven we op, maar Delft-waarts togen we, de kap hoog over onze hoofden, terwijl vóór ons, achter ons, òm ons de regen neerstroomde.

Delft had natuurlijk niet zijn *beau jour*. Dit oud-Hollandsch stedeke is zoo zeldzaam bekoorlijk op een mooien zomerdag, als de zon schijnt door het dichte lover van de breede boomen op de mooie grachtjes. Maar

Huis ten Bosch — Den Haag.

Het zonlicht begon te dalen en — hoezeer ik het reeds begon te betreuren, dat we alles zoo op z'n Amerikaanschvlug moesten doen — maande ik tot vertrekken. Maar, wilden we klaar komen, dan moesten we ons iederen dag, ja ieder uur, stipt aan het „program van actie” houden.

En dit schreef ons nu voor: tocht naar den Wasenaarschen Slag in het late middaglicht. Mijn tweetal had gelukkig goed gevonden steeds te automobielen in dit late licht, wanneer ons Hollandsche landschap op z'n mooist, is. Het is het uur, waarop de meeste menschen in meestal benauwde eetkamers... eten, terwijl om hen heen in het gulden licht der dalende zon de verheerlijking van ons toch reeds heerlijke landschap plaats vindt.

Wij waren 't er alle drie over eens, dat wij die „verheerlijking” nooit zouden missen, en eerst dan zouden eten, als de zon haar tooverwerk volbracht had.

Snel ging 't er nu van door. De automobiel bleek „goed te rijden” en werd zeer geprezen. Een pak van mijn hart. Ik voelde mij nu voor „alles” verantwoordelijk, tot voor automobiel en chauffeur inkluis. Vuurrood was onze automobiel en mijn tweetal doopten haar „the Dutch

nu... 't was of Delft een dikken grijzen sluier om had, die al zijn liefalligheden voor onzen blik verborgen hield.

We zagen natuurlijk het oude Prinsenhof, met zijn sombere herinneringen aan den dood van Willem den Zwijger. Ook zijn graf in de „Nieuwe Kerk,” dat meesterwerk van onzen beeldhouwer Hendrik de Keijzer. Nog nooit was mij dat alles zoo tragisch voorgekomen als op dien somberen regeudag. Wij dachten nog even terug aan het heerlijke zonlicht op Jan Vermeers schilderij in het Mauritshuis... „Ik hoop niet, dat het zoo'n dag als vandaag was, toen hij hier geboren werd,” zei een mijner reisgezellinnen.

„Ik geloof niet, dat de geschiedenis hier iets over geboekstaafd heeft,” zeide ik lachend. „Maar er is een *zon* in zijn werken, die men niet achter Holland zoeken zou.”

— „Juist wel *achter* Holland. Want 't is 't zonnetje van binnen. En scheen dat niet helder in de 17^e eeuw?”

— „Ja, helderder dan nu ten minste,” zei ik zuchtend.

(Wordt vervolgd.)

*) Dat moeten we elken dag doen!

ze niet; ze kunnen er niet loopen, wijl de mode ze gedwongen heeft tot het gaan op misvormde voeten. Van de vroege jeugd af worden de voeten met banden omwikkeld, zóó dat de teenen onder den voet gebogen zijn, en de hiel naar voren wordt gedrukt. De voeten kunnen niet groeien, en het loopen wordt een last.

Er zijn echter altijd Chineesche ouders geweest, die aan dit gebruik niet hebben meegedaan. Bij de arme lieden geschiedt het niet, omdat de vrouw mede voor den kost moet zorgen, en geen dienstbode of slavin kan hebben; ook in de keizerlijke familie, die immers niet van Chineesche afkomst is, maar tot de Mantsjoes behoort, worden de voeten niet misvormd. Bovendien echter zijn er steeds Chineesche ouders geweest, die zich tegen de mode hebben verzet, en dat verzet wordt sterker, ook in de hoogere standen.

Chineezee, die Christenen worden, begrijpen al spoedig, dat God het misvormen van het lichaam niet wil. En menige Chineesche Christin bindt de banden van haar voeten los, trekt een paar grootere schoenen aan, en oefent zich in het loopen op vrije voeten. Geheel herstellen zulke voeten niet meer, maar toch wel zóóveel, dat ze bruikbaar worden.

De Chineezee hebben hun eigenaardigheden, maar wanneer men ze leert kennen, dan blijkt toch, dat ze niet zooveel van ons verschillen in hun leven en hun denken, als ons vroeger wel verteld wordt. Zendingen, die twintig en dertig jaar met hen samenleefden, leerden hen beter kennen dan reizigers, die slechts voor korten tijd er vertoefden. En die zendingen vertellen ons, dat de Chineezee, over 't geheel genomen, vele goede eigenschappen hebben. Ze zijn trouw; op hun woord kan men aan; ze zijn vriendelijk en gezellig, nooit om een praatje verlegen; ze zijn vlijtig en arbeidzaam, en nergens is de familieband sterker dan in China. De gehoorzaamheid van kinderen aan hun ouders is bijna onbegrensd. Daartegenover maakt het op ons, Westerlingen, een verbijsterenden indruk, dat de Chinees zoo weinig hart heeft voor zijn dochters. Een vrouw geniet eerst achting, en dan ook hooge achting, als ze moeder is van een zoon. Dat arme Chineezee zich van pasgeborene dochtertjes ontdoen, is een treurige gewoonte.

Gelukkig, het „daagt in het Oosten;” China begint te luisteren naar het Evangelie. Ze zijn er, zooals die oude vrouw, die de biddende handen om bescherming uitsteken naar den God der Christenen, van Wien ze hulp verwachten in het dreigend gevaar. Ze zijn er ook, die hun handen opheffen naar het Westen, voor hun eigen ziel en voor de zielen hunner landgenooten, met een: „Kom over en help ons!”

A. L.

NASCHRIFT. — Het groote China, waarvan onze medewerker A. L. ons ook in den vorigen jaargang verhaalde, verdient in bijzondere mate in den tegenwoordigen tijd onze belangstelling. Wie van China lezen wil, wijzen we op het pas verschenen werk: Van Slaaf tot Overwinnaar, waarop we reeds eerder de aandacht vestigden, en op de serie van zes kinderboekjes over het Chineesche leven, waaraan de platen bij dit artikel ontleend zijn. Deze boekjes zijn zeer geschikt voor uitdeeling op de aanstaande Zondagsschoolfeesten. In verhalenden vorm geven ze een heel duidelijken blik op het Chineesche leven.

[RED.]

BLADVULLING.

Zelf.

„Wie Christen heet, doe ook eens Christens werk.” — Dit vinden velen lastig, en zij geven Zulk werk dus maar bij volmacht aan een kerk Of kring, die dan met guldens wordt gesteuen. — Maar mij dacht — hoe goed het zij, hoe schoon — Het lieflijkst werk is dienst doen in persoon.

A. J. H.

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

III.

Met koud weer, open automobiel en winterkleeren naar Zandvoort. — Haarlem en de Halsen. — Naar Amsterdam. — Hoe wij 't Rijksmuseum in één uur zagen. — Rijtoer door Amsterdam bij avondverlichting.

Den volgenden morgen vroeg stond „the Dutch Dragon” geduldig te wachten voor een verren tocht, den eersten grooten tocht, dien we zouden ondernemen: langs de duinen naar Haarlem en Zandvoort en dan naar Amsterdam.

Gelukkig was de plasregen opgehouden, maar er waren wind en wolken, en 't was koud. Toch besloten we de automobiel open te houden en dan maar winterkleeren aan te trekken. Een opvatting, waar ik het geheel mee eens was. Vele menschen doen, als 't een beetje koud is, deuren en ramen dicht, omdat ze het anders in hun dunne kleeren te koud zouden hebben. Ik zou zeggen: vóór alle dingen frissche lucht, en dan maar wat dikkere kleeren aan. Ik herinner mij een doktersgezin in Philadelphia, waar ik logeerde, en waar kleine kinderen waren. De ramen van de kinderkamer moesten altijd open zijn. Was 't te koud, dan hadden de kinderen hun winterjasjes aan, soms zelfs hun bonten mutsjes op, en wollen handschoenen aan. Maar frissche lucht moest er altijd zijn.

Ik was blij, bij onzen eersten tocht al dadelijk te merken, dat mijn beide reisgezellen ook geheel deze opvatting waren toegedaan.

„Was 't nu maar April,” zeide ik, toen we Den Haag een goed eind uit waren, „dan zouden we door de bloeiende bollenvelden rijden. Als u nog eens naar Holland komt, moet u eens in 't vroege voorjaar komen.”

Zij beloofden het onmiddellijk.

De weg was eenzaam, en in vliegende vaart ging het voorwaarts. Voor we het wisten, waren we in Zandvoort. Daar is nu wel niet zooveel merkwaardigs te zien voor een vreemdelinge, maar Miss Van Santvoord moest natuurlijk een bedevaart doen naar het dorpje, dat eens de bakermat van haar geslacht was geweest.

En voor alle leden van haar familie moest zij souvenirs uit Zandvoort meebrengen. Twee winkels werden bijna leeggekocht. Allerlei lepeltjes, doosjes, klompjes, enz., alles, waar maar „Zandvoort” op stond, werd gekocht, ingepakt en in de automobiel geladen. En natuurlijk schreven we Zandvoortsche prentbriefkaarten aan haar beide zusters, die ik ook kende, — met onze gezamenlijke handteekeningen er onder.

Maar „lang tijd” hadden we ook hier niet. „Lang tijd” hadden we nergens, helaas! Haarlem met zijn Frans Halsen en mooie Bavo-kerk riep ons, en wenkte niet aan verren horizont Amsterdam met het Rijksmuseum? En dat alles moest nog afgewerkt vóór zonsondergang . . .

We waren reeds op weg naar Haarlem. De zon scheen nu op z'n warmst, en dankbaar waren we er voor op dien kouden dag!

Haarlem, — we waren er. Natuurlijk dachten we aan 't beleg van Haarlem en aan Kenau Simons Hasselaar, en aan de schilderschool, die in de 17e eeuw hier bloeide, met Frans Hals en Jacob van Ruysdael aan 't hoofd. In 't licht van zulke historische herinneringen ziet ge zoo'n stad alleen . . . als ge met vreemdelingen reist.

Treffend is in onze geschiedenis, dat juist het Westelijk deel van ons land, het lage polderland, dat het felst in den strijd tegen Spanje gestreden en geleden heeft, later het rijkst door God gezegend is. En dat Leiden en Haarlem, die in de 16e eeuw zoo nameloos veel hebben doorgestaan,

in de 17e eeuw beide de centra van een prachtig-bloeiende schilderschool zijn geworden.

We genoten van de krachtige en prachtige Frans Halsen in het museum van het Raadhuis, en een onzer maakte natuurlijk de opmerking, dat men nooit zou denken, dat Frans Hals een schilder was uit de 17e eeuw, want dat

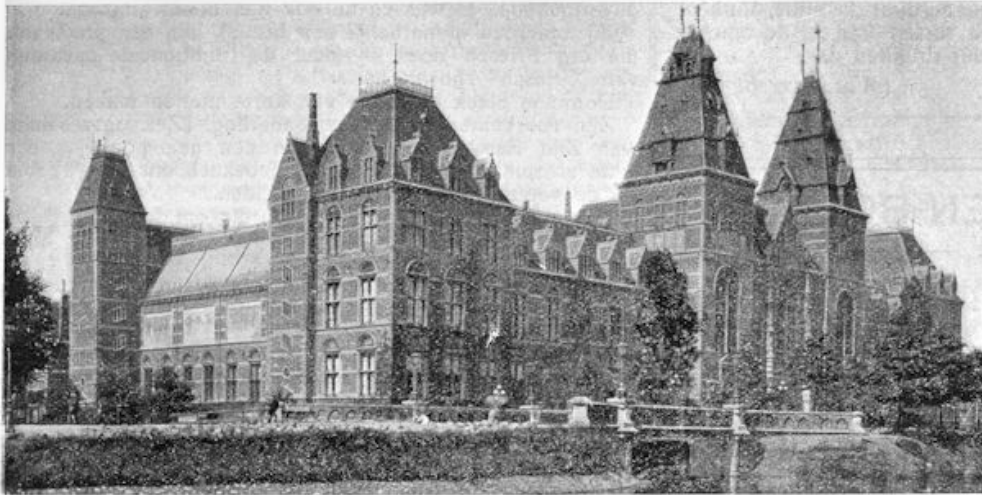
— „Voor mij? O, ons iemand bezorgen, die ons in een klein uur tijds door 't museum kan leiden, om ons de voornaamste schilderijen te toonen."

Weg was hij reeds. En weldra kwam hij terug met den chef van 't personeel, die ons den vurig gewenschten dienst zou bewijzen Welk een uitkomst! En ik zag

't Rijksmuseum in dien korten tijd zoo goed en zoo gemakkelijk, als nog nooit te voren.

Wat is het toch een voorrecht van ons, die gelooven, dat wij ook al zulke kleine zegeningen uit de hand van onzen Hemelschen Vader aannemen, en ze niet aan een „toeval" toeschrijven. Het is iets, dat ons leven zoo rijk maakt — en de wereld, die slechts „toeval" kent, is feitelijk zoo arm. Want ze kan nooit „danken."

Dat mijn beide reisgezellen het personeel op Amerikaansche wijze „gedachten" — behoeft nauwelijks vermelding.

Rijksmuseum — Amsterdam.

zijn wijze van schilderen modern en frisch was, alsof hij in onzen tijd leefde. Hetgeen natuurlijk door de beide anderen volmondig beaamd werd.

In de St. Bavo-kerk rustten we even uit. Het was geen Donderdag, dus het orgel hoorden we niet spelen, wat wij om strijd betreurden.

Een haastige lunch, en wij reden naar Amsterdam. Niet alleen de automobiel bleek voortreffelijk, maar ook de chauffeur. Wéér een pak van mijn hart. Bij iedere goedkeuring viel er iets van mijn zorgen af. Maar wij waren nog pas aan 't begin. Er was nog zooveel, dat de proef moest doorstaan . . . „Een goed begin is 't halve werk" — daar troostte ik mij maar mee, als de vele zorgen al te zwaardrukten . . .

Toen wij voor 't Rijksmuseum stil hielden, hadden we nog net één uur. Eén uur voor het Rijksmuseum, was het niet om bij te huilen?

Wij wandelden binnen. Nog nooit had mij 't Rijksmuseum zóó reusachtig groot, het aantal schilderijen zóó onafzienbaar geleken

Toen vroeg ik terloops een inlichting aan een der bedienden, die mij beleefd te woord stond, maar mij tevens aandachtig van het hoofd tot de voeten opnam. Hij scheen mij te kennen. Weldra kwam de vraag: „Is u niet . . ." Ja zeker, die was ik. — Of ik hem niet herkende? Tot mijn leedwezen moest ik zeggen: neen. En toen volgde een verhaal, waaruit bleek, dat ik indertijd het middel was geweest, om dezen man aan zijn betrekking te helpen, door bij mijn vader, die toen minister was, zijn voorspraak te zijn. Ik was 't heele verhaal glad vergeten, maar de goede man straalde nog van dankbaarheid, en „wat hij nu eens voor mij kon doen?"

Gelukkig — het program van dien dag was klaar gekomen, en rustig konden we onzen maaltijd gebruiken in het mooie Amstelhotel, waar we onzen intrek genomen hadden.

's Avonds toen het goed donker was, maakten we een rijtoer door de stad. De lucht was helder en er woei geen windje — het was bladstil. Hebt ge ooit opgemerkt, hoe feeriek mooi Amsterdam op zoo'n avond is? Allereen zijn lichten aan, stilstaande lichten in huizen, winkels en lantarens, bewegende lichten aan rijtuigen, karren, trammen en fietsen. En al die lichten en lichtjes van allerlei

Binnen-Amstel — Amsterdam.

vorm en kleur weerspiegelen dan als lange strepen of groote vlakken klaar en helder in 't donkere, rimpellooze water. En die dubbele verlichting doet denken aan een illuminatie, en geeft aan onze mooie hoofdstad, vooral in 't donker en de stilte van den avond, iets van een sprookjesachtige schoonheid.

— „Weet ge, waar mij dit aan denken doet?" zeide een mijner reisgezellen, maar heel zacht, als onder den

indruk van de wondere schoonheid om ons heen. „Aan Venetië."

— „Amsterdam heeft den bijnaam van het Venetië van 't Noorden," vertelde ik.

— „Als het dien bijnaam nog niet had, zouden wij hem zeker vanavond uitvinden!"

En verder zwegen we, want o! 't was zoo mooi, en 't was zoo heerlijk, zacht voortrijdend door die stille, donkere, als geïllumineerde stad, uit te rusten van al de emoties en vermoeienissen van dien zéér drukken dag.

(Wordt vervolgd.)

MENSCHEN EN BOEKEN.

Het Van Lennep-boek.

We wisten, dat het op de komst was — „*Het leven van Mr. Jacob Van Lennep door Jhr. Dr. M. F. Van Lennep* — Nu is het er.

En 't is de moeite waard, er de aandacht op te vestigen. Zoo heel veel mooie boeken komen er nu juist niet uit tegenwoordig. En dit is nog eens een *boek*.

Twee groote octavo-deelen, ieder een kleine vierhonderd pagina's, een twintigtal platen en portretten, en drie facsimilés naar Van Lenneps handschrift. Dan nog deftig-en-wel de noodige bijlagen, een volledige bibliographie en een register.

De Schrijver heeft er den tijd voor genomen, maar dit boek kan dan ook tegen den tijd en den „tand" des tijds, die anders de grootste boekverslinder is, en er heel wat verknagt. En nog iets: *piëteit* deed dit boek schrijven, en al zoudt ge ook in die piëteit maar ten deele u kunnen vinden — piëteit is toch altijd mooi om aan te zien. Onze tijd is immers zoo piëteit-loos, zoo harteloos. Vooral in 't literaire.

Voor-de-hand-weg begin ik met een origineel tooneeltje uit het eerste deel.

De student Van Lennep en de student Van Hogendorp maken een reisje door het noorden van ons land. Ze hebben zonderlinge ontmoetingen, ook wel eens heel onaangename. Daar had *Dr. Byvanck* al eens iets van verteld in zijn „*De jeugd van Is. Da Costa*." Te Groningen in een hôtél logeerend, werd in een vertrek, vlak beneden hun slaapkamers, een promotie-feest gevierd. De heeren deden erg rumoerig. Een brengt er een toost uit op Van Hogendorp. „Welken Van Hogendorp?" wordt er gevraagd. „Natuurlijk den vader," luidt het antwoord. „De zoon is een aterling, een Bilderdijkiaan, die de vaders des Vaderlands als Oldenbarneveldt en Jan de Witt in het graf heeft beledigd. Ik wou, dat we dien schoft hier hadden."

„Maar hij is hier," roept er iemand uit, „ik weet toevallig, dat hij hier boven logeert."

En als uit één mond wordt er geroepen, dat men Dirk van Hogendorp (hij had een echt Bilderdijksche dissertatie te Leiden verdedigd over Prins Willem I) naar beneden zal halen; dat hij schuld moet bekennen, en den nacht voorts voor straf onder het biljart zal doorbrengen.

Men voegt de daad bij het woord. Woest stormen de „heeren studenten," opgewonden door den wijn, de trap op naar de kamer van Van Hogendorp. Men wil de deur opentrappen, maar de hôtélknecht laat dit niet toe. Booze verwenschingen worden er geuit. Van Hogendorp is zoo verstandig, zijn belagers te laten praten, of juist — schreeuwen. Er valt met hen toch niet te redeneeren. Als de hôtélgasten op het tumult komen aanzetten, weet men eindelijk de „betoogers" de trap af te werken.

Maar Van Hogendorp en Van Lennep hadden eens ter dege gezien, hoe aan de Groningsche Hoogeschool de

studenten door hun „liberale," verlichte professoren werden opgezet tegen hun grooten leermeester *Willem Bilderdijk*, of juist nog: tegen de gehate „fijnen." Schreef prof. Lulofs trouwens niet een tijdschrift met den onsmakelijken titel: „*De verlichtingskwispedoor*!"

Van Groningen togen de heeren naar Friesland.

Een ontmoeting, die zij in Dokkum hadden, was niet onvermakelijk, al was zij nu ook niet direct amusant.

Zij brachten er namelijk een bezoek aan een predikant, die erg Friesch deed — naar de traditioneele opvatting van „Friesch" zijn althans.

Dominee bleek een man van korte metten maken.

Zijn voorkomen reeds was zonderling. „Zes voet zes duim was Zijn Eerwaarde, gekleed in een gele poelierjas, een witte slaapmuts op het hoofd. Hij bekeek ons van 't hoofd tot de voeten en vroeg wat wij wilden.

„Hierop volgde het gesprek, waardig om door Alida Rijzig of Chrisje Helder (heldinnetjes uit *Betje Wolff*; *Sara Burgerhart*) beschreven te worden:

„Van Hogendorp (met zijn gewoon exordium beginnende): Dominé, wij zijn u natuurlijk niet bekend; wij maken een toertje door ons land, en professor Tydeman heeft mij verzocht u zijn complimenten te maken, hetgeen mij aangenaam geweest is, daar het mij de gelegenheid verschaft uwe kennis te maken. Ik ben de advocaat Van Hogendorp uit Den Haag en heb de eer u den heer Van Lennep te presentereeren . . ."

„Ik: „Zoon van den professor!"

„Dominé A.: „Zoo! Heb jou een brief?" (Destijds zond men veel brieven bij vriendelijke bezorging. De porto's waren nog zeer hoog.)

„Van Hogendorp: „Neen, Dominé. Wij zijn al drie weken op reis en dus zou deze wijze van een brief bezorgen wat lang worden."

„Dominé: „Ik heb pas een langen brief aan Tydeman geschreven; maar wat kom jou nou eigenlijk doen?"

„Van Hogendorp: „Uw kennis maken, Dominé."

„Dominé (naar mij — dus Van Lennep — toestappende): „En jou, had jou ook nog niets anders te zeggen?"

„Ik: „Neen, Dominé, maar . . ."

„Dominé (drie stappen achteruitgaande): „Dan kan jou weer heengaan. 't Is morgen biddag en jou begriep, dat ik nu geen tied heb."

„Van Hogendorp (heengaande): „Wij willen u in 't minst niet hinderen, Dominé!"

„Dominé (mij in de borst vattend): „En zeg jou aan Tydeman, dat hij mij op een ander tied geen complimenten stuurt, maar een brief, hoor jou!"

„Ik (tot den grond buigende): „Ik hoop het waar te nemen, Dominé."

En daarmede waren de heeren weer op de straatsteenen gezet. —

Was het wonder, dat de beide oud-studenten proestten van 't lachen, toen ze buiten waren?

Overdreven vriendelijk en hoffelijk tegen z'n Hollandsche gasten was deze Friesche predikant nu niet bepaald.

Maar waarom had Professor Tydeman dan ook geen brief meegegeven? Dominé wou z'n brief; aan complimenten had hij niet-met-al!

Indien wij deze typische historietjes vòdrop zetten, geschiedt dit allermint om den indruk te geven, als zou dit boek van Dr. Van Lennep over zijn grootvader enkel-en-alleen komische tooneeltjes bevatten, enkel *amusant* zijn.

Integendeel. Het is ook wel degelijk ernstig en zelfs in een enkel hoofdstuk diep tragisch.

Laat ons dan mogen zeggen, wàar het ons tragisch aandeed en men oordeele zelf.

Misschien zal men er zelf reeds eenigszins vreemd van opgekeken hebben, den toekomstigen romanschrijver, Jacob van Lennep, dús in gezelschap en intiem omgang te vinden met *Dirk van Hogendorp*, den strijdhaftigen oud-discipel van Bilderdijk. Vrienden en geestverwanten alzoo?

Laat Prof. David Jacob Van Lennep, de vader van Jacob, het uzelf dan vertellen:

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

IV.

Automobieltocht door Noord-Holland. — De Zaanstreek. — In Alkmaar op de kaasmarkt. — In een trekschuit van Edam naar Volendam. — The Botor Chaperon heeft Marken belasterd en we gaan er toch heen. — Marken wordt schitterend in zijn eer hersteld. — Wij rijden door Broek-in-Waterland. — Door 't Gooi en over de Veluwe naar Apeldoorn. — Onze mooie wegen worden zeer geroemd. — Mijn reisgenooten ontdekken Nieuw-Nederland.

Den dag daarop bleven we niet in Amsterdam, maar zetten koers naar het Noorden. Alkmaar, Edam, Volendam en Marken, meldde het program.

's Morgens vroeg en met mooi weer staken we van wal, insoover dit in een automobiel mogelijk is! Weldra was het ook letterlijk waar, want we gingen in een veerpont het IJ over. Dadelijk kwamen we toen in dat schilderachtige plekje grond, dat „Zaanstreek” heet, dit heerlijk weerspiegelende waterland met zijn honderden molens en keurige helder geschilderde huisjes. Zandijk vooral werd bewonderd, 't was bijna net zoo „cunning”¹⁾ als 't plaatje van Aalsmeer in *The Botor Chaperon*. Miss Van Santvoord nam er een fotografietje van. Zij had een klein toestel bij zich en gedurig nam zij kiekjes, waarvan ik u een enkele hoop te laten zien.

In Alkmaar stappen we uit om de kaasmarkt te zien. Eigenlijk moet men heel vroeg op die markt komen, want later op den morgen zijn al veel kazen verkocht. Maar wat was er toch nog veel moois en merkwaardigs te zien! Die schilderachtige, oude waag als achtergrond en daarvoor de vele stapels gele en roode kazen — en dan die gezellige drukte overall! Er was een massa volk op de been, keurig-gekleede boerinnen, die statig rondwandelden; in de aangrenzende straten stonden tal van boerenwagens, die, uitgespannen, wachtten om weer ingespannen te worden. Ik dacht terug aan vroeger tijden, toen al de boeren en boerinnen uit den omtrek naar de kaasmarkt kwamen, in hun schilderachtige dracht, in die mooie Hollandsche boeren-kleedij, die zooveel tot de ongeëvenaarde schoonheid van het tijdperk van onzen bloei heeft bijgedragen. Maar mijn tweetal dacht aan geen verleden en vond alles om hen heen even aardig en mooi. En ik was maar weer blij, als 't pas-getoonde weer in haar smaak viel. 't Was nu wel niet „Van Alkmaar begint de victorie,” want die was in ons geval reeds in Den Haag begonnen — maar 't gaf telkens weer moed voor de toekomst, die wenkte.

De naaste toekomst was Edam, waar we allerlei anti-quiteiten kochten in een klein winkeltje, en daarna, gepakt en gezakt, plaats namen in een trekschuit, die ons naar Volendam zou brengen. 't Weer was nu prachtig, en in den vollen, warmen middag-zonneschijn gleden we langzaam over de vaart tusschen de volle, glanzende weiden door — hebt ge wel eens opgemerkt, hoe mooi weiden zijn van het water uit gezien? — naar Monnikendam.

Mijn tweetal was verrukt. Dit tochtje deed nu heusch denken aan „*The Botor Chaperon*.”

In Volendam huurden we een botter met eenige Volendammer visschers in hun mooie pakjes, om ons naar Marken te brengen.

Mijn reisgenooten hadden eerst volstrekt geen zin, om naar Marken te gaan, want in *The Botor Chaperon* stond, dat Marken geheel bedorven was door de vreemdelingen, en niets meer was dan een *show-place*, waar de menschen van allerlei *vertoonden*, om geld te krijgen.

¹⁾ *Cunning* is eigenlijk slim, listig, maar wordt door Amerikanen gebruikt in den zin van snoeperig, doddig.

Ik was in één verontwaardiging! „Er blijkt alleen uit, dat *The Botor Chaperon* geen Baedeker voor Holland is. Laten we er heen gaan, en liefst op een uur, dat er geen boot aankomt, en er dus geen bezoekers zijn, en dan zult ge zelf eens zien, hoe echt of alles er is!”

Ik zag wel aan beider gezichten, dat zij meenden, dat ik uit vaderlandsliefde mijn land verdedigde, en ik besloot geduldig te wachten, tot wij in Marken zouden zijn aangeland.

't Was hooge zee, toen we, ditmaal in den meest letterlijken zin des woords, van wal staken. Er woei een stevige wind — ideaal zeilweer — en flink schoten we er van door. Pats — een hooge golf over boord, waarvan ik het eenige maar volkomen slachtoffer was. Dan lachten we maar. Mijn tweetal is als alle Amerikanen, goed van humeur en zeer goedlachs; we hebben tot nu toe nog geen somber oogenblik gehad. En ik vermaakte mij in stilte, die twee schatrijke, aan alle mogelijke *comfort* verwende Amerikaanschen, te zien zitten *genieten* in zoo'n primitive, schilderachtige, oud-Hollandsche botter

We waren er. Marken lag voor ons, in de stille rust van zijn eeuwen-oude, ongeschonden schoonheid.

Ik bracht mijn reisgezellen naar twee mijner Marker kennissen, die ons heel vriendelijk in hun mooi Markensch binnenhuis ontvingen. 't Was alles zóó glimmend en blinkend en netjes, en man en vrouw beide zagen er zóó onberispelijk uit, dat een mijner reisgezellen verwonderd vroeg, of ik vooruit had gezegd, dat we komen zouden? — „Neen, neen, 't is een geheel onverwacht bezoek, ik heb u nu eens in een echt Marker *home* gebracht.” Moeder de vrouw zette gauw een kopje „poeier,” zooals zij 't noemde, voor ons, en weldra smulden we alle drie aan een heerlijk kopje waterchocolade. Mijn tweetal was nu zoover, dat ze in 't Hollandsch bedanken konden. „Dangk oe wwell,” zeiden ze dan tot groot vermaak van gastheer en gastvrouw. Of ook: „Heil lekkèrrr!” of „Heil mooi!” — Maar heel veel verder hebben ze 't in de kennis van de Hollandsche taal nooit gebracht!

Wij brachten er een genoegelijk half-uurtje door, en toen begon de zon zoo te dalen, dat we onze botter met de Volendammer visschers weer moesten opzoeken. De Marker vrouw deed ons uitgeleide tot aan de haven en wuifde ons langen tijd na.

„Well, Miss Kuiper,” zei de Amerikaansche, die op 't gezag van *The Botor Chaperon* 't meest bezwaar tegen ons bezoek aan Marken had gemaakt. „This woman was a *lady*. Every one of her movements was *perfectly ladylike*.”²⁾

— „En er was niets van een *show-place* op het geheele eiland te zien!” zeide de andere.

„Ik wist het wel,” antwoordde ik. „Maar zulke vrouwen als die Marker vrouw hebben wij in ons land nog bij duizenden gelukkig. Zij wil niet meer lijken dan zij is, en is volkomen gelukkig in haar eigen stand, en daarom heeft zij dat rustige en waardige en beschaafde. Maar 't is een geslacht, dat langzamerhand uitsterft. De geest van den tijd, het altijd jagen naar hooger-op is dat waardige eigen-stands-besef vijandig.”

Maar mijn tweetal hoort mij niet graag jammeren over wat wij verloren hebben of verliezende zijn. Wij hebben immers nog zooveel over! „In Amerika is niets van dat alles. In heel Amerika vindt u niet één zoo'n vrouw als die Markensche.”

„Dat spijt mij voor u,” kon ik niet nalaten op te merken.

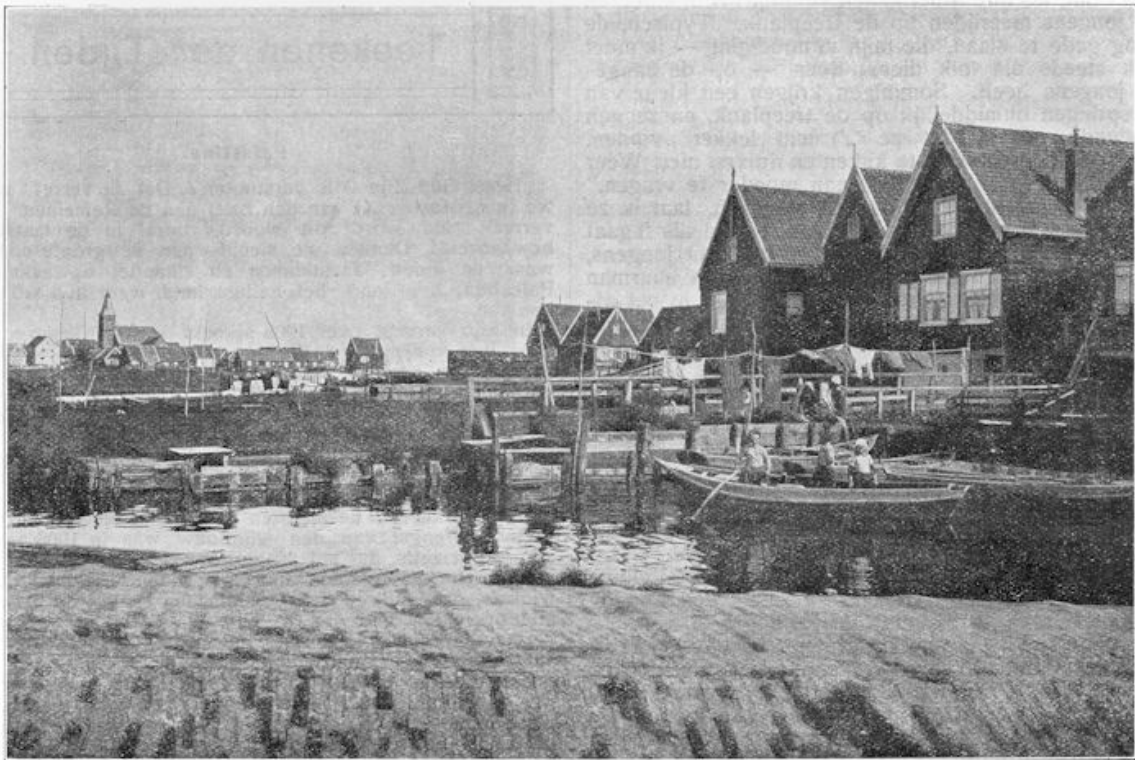
In Volendam vonden we onzen, ons reeds dierbaar wordenden *Dutch Dragon* weer. — „Is not it like home?”³⁾ riep mijn tweetal.

Ja, het was werkelijk een soortgelijke gewaarwording!

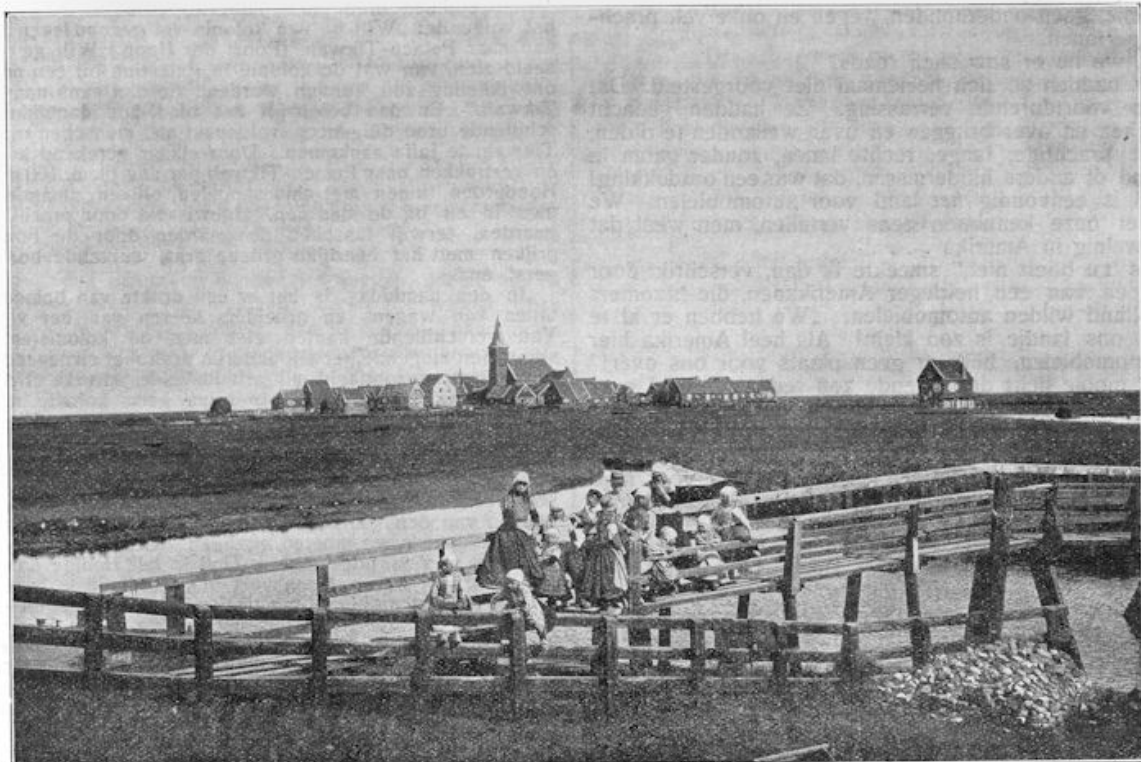
En nu gingen we heusch een plaatje zien uit *The Botor Chaperon* — Broek-in-Waterland, „waar zelfs de boomen fluisteren en geen hond hardop durft blaffen” — altijd volgens *The Botor Chaperon*.

²⁾ Deze vrouw was een dame. (Echter niet in den soms ongunstigen zin, waarin wij 't woord *dame* wel eens gebruiken, bedoeld is een zeer beschaafde vrouw.) Ieder harer bewegingen was geheel dames-achtig.

³⁾ Is het niet, alsof we thuis komen?

Huizen op Marken.

Kinderen op Marken.

We moesten hier stapvoets rijden en dan laat mijn tweetal, — dat, als alle Amerikanen veel hart voor kinderen heeft — jongens meerijden op de treeplank. Typisch, de uitwerking gade te slaan, die mijn uitnoodiging — ik moet natuurlijk steeds als tolk dienst doen — op de aangesproken jongens heeft. Sommigen krijgen een kleur van plezier, springen onmiddellijk op de treeplank, en zeggen met stralende oogen, dat ze „t'echt lekker” vinden. Anderen staan bedremmeld te kijken en durven niet. Weer anderen hollen weg, om „t'eerst aan moeder te vragen.” Maar als ze meegereden hebben en weggaan, laat ik ze de petten afnemen en zoo goed en zoo kwaad als 't gaat „thank you” zeggen. In Broek hadden we acht jongens, die meereden. Een jochie hoorde ik tegen zijn buurman zeggen: „Zeg jô, als je d'r afgaat, dan mot je je pet afnemen en tegen die dames *senkjo* zeggen — dat is Engelsch en beteekent: dank u.” Natuurlijk vertaal ik zoo iets dadelijk in 't Amerikaansch, en dan hebben we 't grootste plezier.

Weldra waren wij in de hoofdstad terug. De dag was voorbij, en gelukkig al weer — goed geslaagd.

Daags daarop zagen we de verzameling-Six met de prachtige Rembrandts, de Nieuwe Kerk en het paleis der Koningin, het niettegenstaande zijn geschonden toestand nog altijd prachtige Raadhuis van Amsterdam, het grootste en schoonste gebouw uit den tijd onzer grootheid.

En 's middags reden we door 't Gooi en over de Veluwe naar 't Loo bij Apeldoorn, waar we rustig den Zondag zouden doorbrengen, in de hoop de Koningin te zien.

't Weer was goed. Ik maakte er mijn tweetal opmerkzaam op, dat we tot nu toe gereden hadden „onder den zeespiegel,” in 't Hollandsche polderland, allemaal land, met de groote steden inkluis, dat onder zou loopen, als we geen dijken en duinen hadden. In 't Gooi kwamen we nu 't eerst op grond, die geen bescherming noodig had, en bij duin- en dijkdoorbraak „t'hoofd boven water” zou houden.

Wat zeer de opmerkzaamheid en niet minder de bewondering van mijn tweetal begon gaande te maken, was onze mooie, goed-onderhouden wegen en onze vele prachtige, lange lanen.

„Why, we never saw such roads!”¹⁾

En dat hadden ze zich heelemaal niet voorgesteld. Dat was een voortdurende verrassing. Ze hadden gedacht langs dijken en over bruggen en over weilanden te rijden, maar die prachtige, lange, rechte lanen, zonder gaten in den grond of andere hindernissen, dat was een ontdekking! „Holland is eenvoudig *het* land voor automobielen. We zullen het onze kennissen eens vertellen, men weet dat veel te weinig in Amerika . . .”

„O, als 't u blijft niet,” smeekte ik dan, verschrikt door een visioen van een heirleger Amerikanen, die 's zomers door Holland wilden automobielen. „We hebben er al te veel, en ons landje is zoo klein! Als heel Amerika hier komt automobielen, blijft er geen plaats voor ons over!”

In het mooie licht der dalende zon reden we snel over de Veluwe, en toen de zon onderging en de maan reeds scheen, stonden we in stille bewondering aan het Uddelermeer. Het Holland van de Veluwe — Holland met heuvels en bosschen — dat was een nieuw Holland voor mijn Amerikaanschen. Lachend doopten we het „Nieuw-Nederland.”

Het was donker en laat, toen we Apeldoorn bereikten en in het sinds afgebrande hôtél „De Keizerskroon” vlak tegenover 't Loo onzen intrek namen.

In 't vooruitzicht van een zeer welkomen rustdag en het zien van de Koningin — legden wij ons dankbaar en voldaan te ruste.

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Wij hebben nog nooit zulke wegen gezien!

Teekenen der Tijden.

Palestina.

„Heeft God Zijn volk verstooten? Dat zij verre!” zoo lezen we in hoofdstuk XI van den brief aan de Romeinen. „Dat zij verre!” Hoe wordt dit woord vooral in de laatste tijden bewaarheid! Denken we slechts aan de groote congressen, waar de Joden samenkomen en elkander opwekken om in Palestina, hun land, het heilige land, weer hun woningen te bouwen.

In zijn verslag over 1908 spreekt de Amerikaansche consul over den vooruitgang, die zoo duidelijk in het Joodsche land is waar te nemen; over het stijgen van den invoer; over de verbeterde methode van landbouw.

Er bestaat in Palestina een Joodsche kolonisatievereeniging, die zich ten doel stelt, het terugtrekken der Joden naar het land der vaders te bevorderen; die koloniën heeft gevormd, en op allerlei wijze de bevolking door Joden bevordert. Enkele dezer koloniën werden in 1900 door baron Rothschild gesticht, en nu verkeeren de meesten in tamelijk bloeienden toestand.

De opbrengst van den wijnbouw was in 1908 zeer groot, zóó groot zelfs, dat het artikel niet eens geheel kon verkocht worden. In Jaffa werden door rijke Joden uit Rusland prachtige winkels geopend, en over 't algemeen schijnt de bevolking in alle opzichten tevreden te zijn. De bevolking van Jeruzalem vermeerderd ieder jaar met 1500 zielen, en thans bedraagt het aantal inwoners bijna negentigduizend.

Ofschoon het land tegenwoordig nog geen gelegenheid biedt, om op groote schaal, — zoo als de Joden het gaarne zouden wenschen, — de kolonisatie door te zetten, is het evenwel duidelijk, dat plannen op touw gezet zijn, die de strekking zullen hebben: „de woestijn te doen bloeien als de roos.” Groote massa's immigranten kunnen er nog niet gebruikt worden, maar alle pogingen worden aangewend, om ook dit mogelijk te maken en reeds nu wijzen de aanvankelijke uitkomsten er op, dat deze pogingen kans van slagen hebben.

„Een Duitsch blad „Das Jüdische Volk” uit Palestina, zegt het volgende: „Wilt ge een kolonie vol gezond leven zien? Ga dan naar Petach-Tikwah. (Poort der Hoop.) Wilt ge een voorbeeld zien, van wat de kolonie in Palestina bij een natuurlijke ontwikkeling zou kunnen worden, zie dan eens naar Petach-Tikwah.” En dan beschrijft het blad, hoe dagelijks op verschillende uren diligences, volgepakt met menschen uit Petach-Tikwah, te Jaffa aankomen. Door elkaar gerekend komen van en vertrekken naar Petach-Tikwah per dag pl. m. 100 menschen. Honderden tuinen met sinaasappelen, olijven, amandelen, treft men in en bij de stad aan, afgewisseld door prachtige wijngaarden, terwijl tusschen de gaarden door de bouwlanden prijken met het heerlijke groene gras, wuivende boekweit en gerst, enz.

„In den namiddag is het er een drukte van belang. Tientallen van wagens en arbeiders keeren van het veld terug. Van verschillende kanten ziet men de kolonisten komen, sommigen zingende, terwijl anderen druk met elkaar redeneeren. Levenslust, gezondheid en arbeidsliefde spreekt er uit al die gezichten. Petach-Tikwah is bijna geen kolonie meer, een toekomstige stad kunnen we wel haast zeggen. Uitgestrekte velden en landerijen behooren er bij, en meer dan honderd bronnen treft men er aan. In den laatsten tijd is men begonnen nieuwe vruchtboomen in te voeren en te planten: abrikozen, appelen, peren, pruimen, frambozen, enz. Ja, we zouden van den vooruitgang in dat land nog veel kunnen vertellen . . . maar we moeten eindigen. Genoeg zij het ons, uit dit alles te zien, hoe krachtig God in het Heilige Land werkt, om alles voor Zijn aardsch volk in gereedheid te brengen.”

„Tot op den huidigen dag heeft God hun gegeven een geest des diepen slaaps, oogen om niet te zien en ooren om niet te hooren.” (Rom. XI : 8.) Maar eens zal de dag aanbreken (en die tijd is niet verre meer!), dat het volk van Israël in zijn vroegeren luister zal hersteld worden; dat het een heerlijkheid zal hebben, als nooit te voren; dat machtige volken hen zullen dienen.

J. H. V. R.

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

V.

Onze twee Zondagen. — Men zegt ons, dat de Koningin den geheelen dag op 't Paleis blijft. — Wat gelukkig blijkt niet waar te zijn. — Mijn reisgenooten zien de Koningin tweemaal, en zijn in de wolken. — Van Apeldoorn naar Leeuwarden. — Miss Van Santvoord vertelt mij allerlei van de GEORGE JUNIOR REPUBLIC. — Staphorst, Zwolle en Meppel.

Ja, het was een genot — na al ons vliegen en *Sight-seeing* — twee nachten en een heelen dag rustig ergens te blijven — buiten — waar niets te zien was, dan, naar we vurig hoopten: de Koningin.

Reeds bij onze allereerste briefwisseling over ons reisplan, was het mij een oorzaak van groote blijdschap geweest, dat mijn beide reisgezellen het, evenals ik, een ontheiliging van den Zondag zouden gevonden hebben, ook dien dag onzen automobieltocht voort te zetten. Wij waren dadelijk overeengekomen, dat wij de beide Zondagen „rusten" zouden — den eersten te Apeldoorn — den tweeden te Valkenburg, *in the Dutch mountains.*¹⁾

Toen wij 's morgens ons ontbijt gebruikten, informeerden we dadelijk naar de beste wijze om de Koningin te zien. Het antwoord was een ware Jobstijding! De Koningin zou den geheelen dag niet uitrijden. Hoe jammer!

't Speet mij natuurlijk vooral voor mijn tweetal, want Koningin Wilhelmina te zien, dat zou natuurlijk het hoogtepunt van hun reis door Nederland geweest zijn.

Toen ik mijn tweetal mededeelde, dat ik van plan was, naar mijn eigen kerk, de Gereformeerde kerk te gaan, zeiden zij onmiddellijk, dat zij met mij mee wilden gaan. Ik raadde het haar af. Zij zouden er niets aan hebben; in onze kerk was weinig of geen eeredienst, en zij zouden een zéér lange preek te hooren krijgen, (in Amerika zijn de preeken zoowat de helft korter dan bij ons,) waar zij niets van verstaan zouden. Bovendien zou het in de kerk, door de gebrekkige ventilatie van onze publieke gebouwen, stellig en zeker heel benauwd zijn.

— „En toch willen we meegaan! Wij zijn beide leden van de *Dutch Reformed Church*, de afstammelingen van de kerk, waar gij nu heengaat. *And we are sure to feel quite at home!*"²⁾ voegden zij er glimlachend aan toe.

Zoo gingen we dan met ons drieën op 't pad, rustig voortwandeland onder Apeldoorns prachtige lanen....

Daar komt.... of vergis ik mij.... neen, 't is zoo!.... de koets der Koningin aanrijden. Wij wachten even.... de koets is leeg! „Is de Koningin naar de kerk gereden?" vroeg ik aan den koetsier. Ja, zoo was het, hij had de Koningin en den Prins net naar de kerk gebracht. Ik vroeg hem nog even waar die kerk was, en toen moest onmiddellijk raad geschaft. Zelve had ik geen tijd meer om mijn tweetal naar de Hervormde kerk te brengen, wilde ik niet te laat in mijn kerk komen. Mijn tweetal aan haar lot overlaten, dat kon ik ook niet over mijn hart verkrijgen. Gelukkig kwam er iemand aanwandelen, die bereid gevonden werd, de beide Amerikaanschen naar de kerk te brengen, waar de Koningin en de Prins waren. En toen scheidden onze wegen.

Aan de lunch zagen we elkander terug, en was ik één oor voor de verhalen. Neen maar, zoo goed als zij nu de Koningin toch gezien hadden. Zij hadden mooie plaatsen gekregen vlak tegenover haar. En zij hadden af en toe wel eens een woord of een zin van de preek kunnen begrijpen. En van de psalmen, die gezongen werden, hadden zij ook wel iets kunnen volgen. Zij hadden in haar eigen *Dutch Reformed Church* immers in den

liederbundel nog altijd eenige berijmde psalmen als herinnering aan den Hollandschen voortijd?

Voor 's middags had ik het plan gemaakt, in een der lanen voor 't paleis te wachten, tot de Koningin misschien zou uitrijden. Want niemand kon 't ons met zekerheid zeggen.

Banken, om op te gaan zitten, waren er niet, en zoo namen we *plaids* mee, legden die op 't gras en zetten ons daarop neder — zoo dicht mogelijk bij 't Paleis als doenlijk en oorbaar was.

Wij hadden daar zoowat een uur gezeten, toen ons geduld beloofd werd. Daar kwam de koets der Koningin aanrijden! In een ommezien waren de *plaids* opgevouwen en over onze armen gelegd, en zochten en vonden we een uitstekende plaats vlak bij den uitgang.

Daar wachtten we nog een klein kwartiertje, mijn tweetal met van geluk stralend gezicht, dat ze nu ook dit buitenkansje nog hebben zouden.... Daar zagen we de deuren van 't Paleis opengaan, en de Koningin en de Prins naar buiten komen en in 't rijtuig stappen. Nu nog een paar minuten en daar reden zij ons vlak voorbij, stapvoets, de Koningin aan onzen kant.... Wij maakten een diepe buiging, en de Koningin groette, vriendelijk glimlachend terug.... We keken haar lang na, terwijl zij wegreed onder de prachtige boomen der Loolaan....

„*Was not it perfectly lovely!*"³⁾

Ja, het was werkelijk een buitenkansje geweest, de Koningin zóó goed en zóó van nabij te zien — een dubbel buitenkansje na de Jobsvoorspelling van heden morgen.

's Middags wandelden we rond in 't prachtige park, en mijn tweetal prees om strijd de Koningin gelukkig, dat zij zulk een heerlijk zomerverblijf heeft.

En ik vertelde mijn tweetal er iets van, hoe gelukkig wij zijn, zulk een Koningin te hebben, en welk een zegen Gods het is, dat dat aloude huis van Oranje, door zoo veel banden van gemeenschappelijk leed en strijd en geloof aan ons volk verbonden is. Ik vertelde haar, hoe gaarne wij spreken van: God, Nederland en Oranje.

En 's avonds gingen we, wederom dankbaar en voldaan wat tijdig ter ruste, want we moesten den volgenden dag bijtijds vertrekken voor een langen tocht: van Apeldoorn naar Leeuwarden. — Het weer was nu bestendig, we konden dus steeds „open" rijden.

Op dezen langen tocht beloofde Miss Van Santvoord mij iets te vertellen van de *George Junior Republic*.

— „Het is misschien de jongste van alle „republieken," die er bestaan," begon Miss Van Santvoord lachend, „want zij is eerst gesticht in 1895."

— „O, ja? — En door wien?"

— „Wel, door William George, wiens naam zij draagt. Hij is iemand, die reeds jaren onder arme, verwaarloosde kinderen, die zich aan de wet vergrepen hadden, had gewerkt. En eigenlijk heeft hij gaandeweg de beginselen, waarop de republiek gebaseerd is, „ontdekt." Zijn eerste ontdekking was, dat niets beter voor deze kinderen is, dan een vrij leven in de buitenlucht. Verscheiden zomers nam hij tot tweehonderd vijftig kinderen mee naar buiten. Maar de boeren klaagden over het wangedrag van deze kinderen — en Mr. George bespeurde al heel gauw, dat zij, wat zij als giften ontvingen aan kleeding, huisvesting en voedsel, als een *recht* gingen beschouwen, klaagden, bedelden en aanmerkingen maakten, — in één woord, terwijl Mr. George het eene kwaad trachtte te bezweren, stak het andere het hoofd op."

— „Zoo gaat het meer," zeide ik, „en wat u daar noemt, is de groote slagschaduw van alle, maar bovenal van verkeerde philanthropie."

— „Juist. Mr. George begreep, dat twee dingen aan zijn philanthropie ontbraken: orde en regelmaat — en het systeem, dat nu de grondslag der republiek is geworden: *niets zonder arbeid*. Die orde en regelmaat liet hij handhaven door — de kinderen zelf."

— „O, hoe echt Amerikaansch," riep ik uit, den Amerikaanschen hartstocht van zelf-regeering kennend.

¹⁾ In de Hollandsche bergen.

²⁾ En wij zullen ons er zeker geheel en al thuis voelen!

³⁾ Was het niet meer dan heerlijk!

— „Het is echt-Amerikaansch. Maar nog nooit zoo konsekwent toegepast als in dit geval. Om kort te gaan: uit de beweldadigde, en dikwijls zéér lastige en moeilijk te regeeren vakantie-kolonies groeide een permanente opvoedings-inrichting, in den vorm van een republiek, waar de kinderen zelf orde houden en recht spreken — en waar *gearbeid* wordt voor woning, kleeding, voedsel en onderricht.”

— „En zijn dat kinderen, die veroordeeld zijn, omdat ze zich aan de wetten des lands vergrepen hebben?”

— „Andere kinderen komen niet bij ons. — Maar wij gelooven niet, dat die kinderen daarom *slecht* zijn. Hoe dikwijls is hun vergrijp niet een gevolg van de ellendige huiselijke en sociale omstandigheden, waaronder zij opgroeien. Zij kunnen bij ons een nieuw leven beginnen — oneindig beter dan in de gevangenis en in het gezelschap van misdadigers — zij krijgen verantwoordelijkheids-besef, en leeren, dat het hooger staat en beter is, als zij geld willen hebben, de hand uit te strekken tot arbeid dan tot bedelen.”

„Het lijkt mij een prachtig systeem,” zeide ik. „Maar werkt het goed?”

Even glimlachte Miss Van Santvoord. „Ik kan merken, dat u een vreemde-linge is — en niet bij mij geloogd heeft! In Amerika doet men die vraag al niet meer. In Amerika is men nu druk bezig zuster-republieken op te richten! Dat is het beste antwoord op uw vraag.”

„Hoeveel kinderen zijn er in de republiek?”

„Ruim honderd. Zij wonen in kleine huisjes als gezinnen bij elkaar. Tien tot twaalf jongens of meisjes, en aan 't hoofd staat een juffrouw of een echtpaar.”

„Ja, juist, paviljoen-stelsel. Dat past men in ons land ook meer en meer toe.” —

Wij waren inmiddels van de heuvelachtige Veluwe weer in 't platte polderland gekomen, en in Zwolle stapten we uit, om de mooie Groote Kerk en het niet minder mooie stadhuis te zien.

Mijn tweetal was verrukt, dat wij nog zooveel ouds in ons land hadden: zooveel oude kerken, huizen en huisjes, kasteelen en poorten.

„Er is hier zooveel meer te zien dan molens en *canals* en weilanden met koeien!”

„Niet waar? 't Is maar jammer, dat de vreemdelingen dit niet weten, en zoo vele Hollandsch schoon rechts en links laten liggen!”

We waren al weer in de automobiel gezeten. Na een uurtje bereikten we Staphorst, een van de mooiste, schilderachtigste dorpen van ons vaderland — dat ik nog nooit gezien had. Wij stapten allen uit, en Miss Van Santvoord nam verscheiden kiekjes; die vrouwen en meisjes in haar mooie kleederdracht en die beelderige huisjes waren *too cunning for anything!* ¹⁾

¹⁾ aller-snoeperigst.

Het volgende station, weldra bereikt, was Meppel. En ook hier stapten wij uit, daar er juist weekmarkt was, om menig aardig kiekje te nemen van fraai uitgedoste boerinnen uit den omtrek.

We spraken over de eindeloze verscheidenheid van ons land. Verscheidenheid van bouworde, verscheidenheid van kleederdracht, en hoe juist die verscheidenheid ons kleine land zoo groot maakt. In welke richting men reisde, altijd zag men weer iets nieuws en iets anders.

„Welk een verschil met ons eigen reuzen-land: ge kunt uren reizen, en altijd precies 't zelfde zien.”

Wist ik het niet, na „een half jaar in Amerika?”

We stapten weer in de *Dutch Dragon* voor een langen rit noord-westwaarts op Leeuwarden af.

Toen wij de Friesche grens overgingen, heette ik Miss De Witt-Knox ¹⁾ welkom in haar eigen vaderland. Zij is toch van moederszijde een afstammeling der „Frielinghuysens,” — een naam, die in ons land niets, in Amerika zéér veel zegt. En de Frielinghuysens stammen uit Friesland.

En altijd-door reden we onder de boomen, langs breede, goed onderhouden

wegen, met uitzicht op de groene weilanden rechts en links. Mijn tweetal kon maar niet ophouden die heerlijke wegen te roemen.

„Daar moogt ge trotsch op zijn,” zeiden ze. „Die hebben we nog nooit ergens zóó aange-troffen!”

„Maar nu moet u me eens verder vertellen van uw Republiek,” zeide ik tot

Miss Van Santvoord, toen er een band sprong, even voorbij Heerenveen, en we een uur oponthoud hadden.

— „Niets liever dan dat,” was 't antwoord. Vraagt u maar!”

— „Wat mij vooral interesseert, is, op welke wijze dat systeem „niets zonder arbeid” werkt.”

— „Wel, eigenlijk heel eenvoudig. We *geven* niets, alles moet verdiend worden. Komt er een nieuweling bij ons, die moet voor zichzelf zorgen, werk zoeken en zijn eigen onderhoud verdienen.”

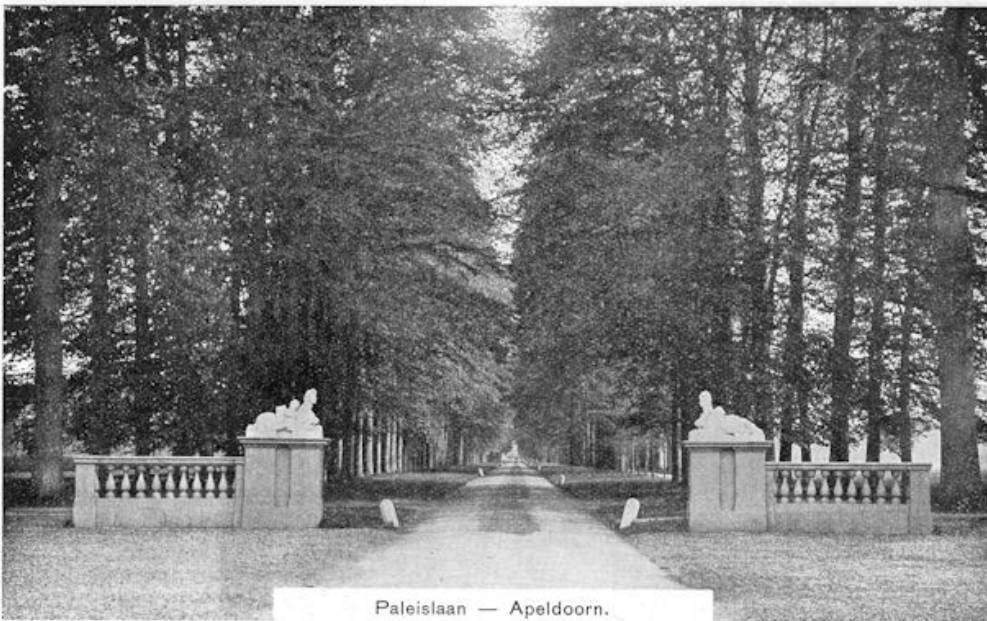
— „Vindt zoo'n jongen of meisje dan werk?”

— „O, ja, overal. Wij hebben allerlei winkels, een boerderij, er is te werken in de huisgezinnen, en ook in de regeering.”

— „In de *regeering*?”

— „Ja zeker, wij hebben onze eigen regeering. Alle kinderen boven de vijftien jaar worden „burgers,” en hebben het recht om te stemmen en een post te bekleeden. Zij vergaderen en maken hun eigen wetten. Iederen Dinsdagavond is er zitting van 't gerechtshof, en alle overtredingen van de wetten worden dan behandeld! Wij hebben ook een gevangenis, met een gevangenbewaarder! De schul-

¹⁾ In ons land zou zij Mevrouw Knox-de Witt heeten, maar in Amerika is, evenals in Engeland, de volgorde der namen precies omgekeerd.

Paleislaan — Apeldoorn.

digen worden gevangen gezet, en missen dan het voorrecht om voor zichzelf te werken; zij werken dan voor de regeering."

— „Wat allermerkwaardigst!" riep ik uit.

— „Ja, ja," zegt Miss Van Santvoord. „Wij hebben geen „Marken" en geen „Staphorst" en geen klompen en geen molens — maar we hebben . . .

andere merkwaardigheden!"

— „Ik heb er veel, misschien is 't juist te zeggen: iets van gezien, toen ik bij u was. Hoe jammer, dat ik die George Junior Republic niet uit eigen aanschouwing heb gezien!"

— „De burgers der republiek kiezen hun hooge ambtenaren allen zelf," gaat Miss Van Santvoord voort, „den president, (waartoe echter nooit een meisje mag gekozen worden,) den vice-president, den minister van Buitenlandsche Zaken en den minister van Financiën. U ziet: optima forma. Ook de rechters worden zelf gekozen. Geheel het Amerikaanse systeem van zelfregeering is ook bij ons toegepast."

„Hoe staat het met het godsdienstig karakter der Republiek," vroeg ik nu?

„O, staat en kerk zijn geheel gescheiden, net als in de groote Amerikaanse republiek! Wij hebben onze eigen kerk, waar Zondags tweemaal en Woensdagavond éénmaal dienst wordt gehouden. Predikanten van allerlei kerken worden hiertoe uitgenoodigd. Roomsche godsdiensttoefening wordt minstens eenmaal per maand gehouden. Wij willen de „burgers der republiek" zooveel mogelijk vrij laten en de godsdienstige ontwikkeling zoo min mogelijk *sectarian* hebben."

Ik zeide hier maar niet veel op, wel wetend, hoe echt Amerikaansch dit verschijnsel is. Ik heb hier in mijn „Een half jaar in Amerika" meermalen op gewezen, het verklaard, zonder het echter ooit te verdedigen. Het is de vrede ten koste der waarheid; de lokkende leus van 't Christendom boven geloofsverdeeldheid, dat het veelszins nog kinderlijke Amerika maar al te zeer parten speelt. En de toekomst zal eerst leeren in welke mate, zooals 't altijd gaat, wanneer men de paden des Woords verlaat.

Maar Miss Van Santvoord zeide, dat het godsdienstige leven in de republiek zeer hoog stond!

— „Bedruipt de republiek zichzelf?" vroeg ik, om een ander onderwerp te berde te brengen, en een, dat mij veel belangstelling inboezemde.

— „Neen, hier is geen sprake van. Daarvoor werken de burgers te weinig. Zij moeten natuurlijk onderwijs ontvangen, en een beroep of bedrijf leeren, dat

hen later in de groote maatschappij in staat stelt in hun eigen onderhoud te voorzien. En het systeem werkt voortreffelijk. Slechts bij zeer weinigen heeft het gefaald. Meer dan vijfhonderd „burgers" uit die Republiek zijn als flinke, van hun misdadige neigingen

genezen zelfstandige mannen en vrouwen de groote Republiek ingegaan. Slechts twintig zijn weer in andere inrichtingen terecht gekomen."

— „Ik stem toe, dat 't prachtig is. Maar wat doet u nu in de Republiek, Miss Van Santvoord?"

— „Zij is de beschermengel van al de „burgers,"" zeide Mrs. De Witt-Knox, die een groote bewondering voor, haar vriendin heeft.

— „Ik doe zoowat van alles," zeide Miss Van Santvoord, glimlachend over de opgetogenheid van haar reisgezellen. „Ik help, overal waar maar hulp noodig is. Ik geef les in allerlei vakken aan jongens en meisjes, die in die vakken wat achterlijk zijn, en extra hulp noodig hebben. Ik geef ook dikwijls raad, en heb menige „conferentie" achter den rug en in 't zicht! Als ik nu weer thuis ben, ga ik een „Hollandsche club" houden, een uur in de week, en den „burgers" vertellen van onze reis naar Holland, en hun . . . prentbriefkaarten laten zien."

Hier lachten we alle drie. Want hoeveel prentbriefkaarten mijn tweetal al niet gekocht had, wist ik niet. En niet dan met de grootste moeite kon ik haar de dorpen door krijgen, zonder uit te stappen, om „prentbriefkaarten" te koopen!

(Wordt vervolgd.)

Een woning in Staphorst.

Staphorst.

WETENSWAARDIGHEDEN.

Telegrafeeren met den mond. — Neem in uw mond den steel van een vork en een lepel van verschillend metaal, b. v. een zilveren lepel en een stalen vork, de eene boven, de ander beneden de tong. Ge proeft dan een zuren smaak, omdat tusschen de twee metalen en uw vochtige tong een electriche stroom ontstaat. Laat een ander persoon hetzelfde doen, verbind met geïsoleerd koperdraad uw metalen en de zijne, doch zoo, dat zilver verbonden wordt met staal en omgekeerd, niet zilver met zilver. Nu zijt ge twee telegraafkantoren geworden, en ge kunt gerust in verschillende kamers gaan zitten, als de draaden maar doorloopen. Om te telegrafeeren moet ge nu nog beide binnen het bereik van uw handen den eenden draad doorsnijden, niet ieder denzelfden draad. De twee doorgesneden stukken neemt ge in uw handen. Raken die stukken elkander aan, dan is er stroom, anders niet. Een van u houdt nu zijn draad gesloten, de ander doet de beide einden elkander telkens langer of korter tijd aanraken. De eerste voelt dan telkens een kleinen schok op de tong en proeft langer of korter den zuren smaak, wat overeenkomt met de lange en korte lijntjes van het telegrafeeren. Wie dat alphabet kent, kan dus telegrafeeren met den mond. A. L.

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

VI.

In Leeuwarden. — Hollandsche hôtels. — Het Amstel-hôtel spaant de kroon! — In het Friesch Museum. — De weer oplevende Friesche kunstnijverheid. — Zeiltocht op de Friesche meren. — Van Leeuwarden naar Middelburg. — Wat mijn reisgenooten een klein uitstapje vinden. — We zien door den regen niets van Walcheren. — Wij zien de Botermarkt en gebruiken 't avondeten bij een Zeeuwschen boer. — Van Middelburg naar Den Bosch.

Hoe zou ik kunnen spreken van wat wij in Friesland en Frieslands hoofdstad genoten zonder den naam te vermelden van haar, die er zooveel toe heeft bijgedragen, ons korte verblijf in haar geliefde provincie tot de schoonste dagen van onze reis door Nederland te doen behooren — Mevrouw de Baronesse van Harinxma thoe Slooten, met wie ik, nu zes jaar geleden, naar St. Petersburg reisde, teneinde de belangen van de tentoonstelling „De Wereld van het Kind” te behartigen?

Véél zal ik er niet van zeggen — want het zou zeker niet met haar wenschen strooken, als ik haar weldaden „aan de groote klok” hing, al is 't ook maar voor een zoo bescheiden kring, als dien, waaruit Timotheüs' lezers bestaat. En niets zou mij onaangenaam zijn dan iets te doen, dat haar onaangenaam zou zijn.

Wij logeerden in Leeuwarden in het Hôtel „De Nieuwe Doelen.”

Ik moet toch eens zeggen, dat mijn Amerikaansche reisgenooten de Hollandsche hôtels in onze kleinere steden en dorpen zoo roemden. Zij vonden het er overal zoo netjes en het eten zoo goed. In dit opzicht steekt Holland b.v. zeer gunstig af bij Italië. Als men daar in tweede-rangs-hôtels in kleinere plaatsen komt, moet men zijn eischen betreffende netheid en voedsel zéér matigen, wil men zich niet voortdurend ergeren.

Ook dit wil ik nog zeggen. Geen der hôtels, waar wij verblijf hielden, heeft ons zoo in *alle opzichten* redenen van tevredenheid gegeven als het Amstel-Hôtel in Amsterdam. Mijn tweetal — zooals alle Amerikanen zeer verwend op het punt van hôtels — vond het Amstel-hôtel *just an ideal place to stay*,¹⁾ waartoe het deftig oud-Hollandsch karakter en het heerlijke uitzicht op den Amstel zeker niet weinig bijdroegen.

¹⁾ Eenvoudig een ideale verblijfplaats.

Maar dit tusschen twee haakjes natuurlijk. We zijn in Leeuwarden en moeten vooruit! We begonnen met het mooie Friesche Museum, die kostbare bewaarplaats van zoo vele mooie en merkwaardige herinneringen aan den tijd van Frieslands bloei en grootheid. De prachtige Poptaverzameling, de schilderachtige Hindelooper kamers, en de niet minder prachtige verzameling oud-Chineesch en Japansch porcelein, wekten beurtelings onze wél-verdiende bewondering op. Véél hoorden wij van Frieslands taal — die dikwijls op het Engelsch gelijkt — van Frieslands letterkunde, van Frieslands geschiedenis en mooie kleederdracht, die nu, schier meer nog dan in eenige andere provincie, aan 't verdwijnen is. Veel zagen we ook van Frieslands herlevende kunstnijverheid, en nu geloof ik zelfs geen gevaar te loopen van onbescheiden te zijn, als ik, in verband hiermede, wederom den naam noem van Mevrouw de Baronesse van Harinxma thoe Slooten, daar haar naam voor altijd verbonden is en blijven zal aan de herlevende, nu reeds bloeiende Friesche kunstnijverheid.

En mijn tweetal keek en bewonderde niet alleen, maar kocht ook op z'n Amerikaansch. Zóó, dat bij 't uittreten de winkelier tot mij zeide: „Nu, juffrouw, als u nog eens zoo'n paar Amerikaansche kennissen voor mij heeft — dan houd ik mij gerecommandeerd.”

Ik beloofde 't natuurlijk.

Daags daarop zagen we Franeker en 't mooie stadhuis en 't planetarium van Eysse Eysinga. Voor Bolsward, en zijn nog veel mooier stadhuis, hadden we helaas geen tijd.

Ik heb reeds lang gemerkt, dat twee weken voor een automobieltocht door Nederland feitelijk veel te kort is, wanneer men er ten minste *Sight-seeing* bij wil doen. Men heeft feitelijk *drie* weken noodig.

Maar wij hadden nu eenmaal maar twee weken, waar natuurlijk de beide Zondagen en de dag van aankomst en vertrek nog afvielen, zoodat feitelijk maar tien dagen overbleven. Bovendien waren wij nog gebonden aan een Vrijdag voor de kaasmarkt in Alkmaar, en aan een Donderdag voor de botermarkt in Middelburg.

Maar hoewel ik den tijd te kort en de manier van reizen, naar Hollandsche begrippen ten minste, véél te vlug vond, (mijn tweetal scheen 't heel gewoon te vinden,) kon ik toch niet anders dan dankbaar zijn, dat twee vreemdelingen van haar reis door Europa *twee weken* wilden afstaan voor ons kleine Holland, waarvoor de meeste vreemdelingen niet meer dan *twee dagen* nemen.

Den middag van dezen laatsten dag in Friesland, zouden wij gaan „motorren” op de Friesche meren. Maar — er was geen motor meer te krijgen. Het was bijna een even groote teleurstelling als de Jobstijd, die wij Zondagmorgen in Apeldoorn hadden ontvangen. Maar evenals in Apeldoorn kregen wij ook hier ten slotte véél meer dan wij hadden durven verwachten.

Want — nu kan ik er toch met den besten wil van de wereld niet aan ontkomen, nogmaals den naam te noemen van haar, die zeker in een reisbeschrijving haar naam het liefst *niet* genoemd zag, — toen mevrouw Van Harinxma thoe Slooten van onze teleurstelling hoorde, bood zij ons aan in den boeier harer familie op de Friesche meren te gaan zeilen.

Natuurlijk was dit honderdmaal aardiger dan 't stoomen in een gehuurde motorboot, en 't zal u niet verwonderen, dat we met beide handen de verrassende en vriendelijke uitnoodiging aannamen.

's Middags om één uur stapten we in Grouw aan boord van den boeier, die de Amerikaansche vlag in top had. Lustig wapperde ze naast de Hollandsche, want er woei een flinke bries. We staken van wal en toen begon een der mooiste tochten, die ik ooit door ons eigen land gemaakt heb. 't Was een dag van wind en wolken, een grootsche dag, die het vlakke land een prachtig gewelf gaf van geweldige, schitterend verlichte, majestueus zich bewegende wolkgevaarten — waaronder de groene oevers met hun dorpjes en kerktoentjes en groepjes boomen zoo

bijzonder liefelijk en klein, bijna teer leken. En door den wind en de voorbijtrekkende wolken lagen ze nu eens in de schaduw, dan weer in 't heldere zonlicht, dan weer half in 't licht en half in de schaduw. 't Was geen oogeblik 't zelfde, maar wat bleef was die treffende, echt-Hollandsche tegenstelling tusschen 't geweldig-grootsche van de wolkenluchten hoog boven ons hoofd en 't teeder-intieme van 't landschap aan de oevers om ons heen. 't Was één museum van Ruysdaels en Van Goyens . . . Die zeiltocht op de Friesche meren is mij van al de mooie momenten van onze reis in meest liefelijke herinnering gebleven.

Daags daarop een lange reis van Leeuwarden naar — Middelburg. Voor 't eerst niet in de automobiel! De *Dutch Dragon* hadden we vooruitgezonden, al weer uit tijdsgebrek. We gingen dus heel gewoon met den trein van Leeuwarden naar Stavoren, en toen met de boot van Stavoren naar Enkhuizen, en toen weer met den trein van Enkhuizen naar Amsterdam — overstappen — en toen naar Middelburg.

Een hééle reis voor een Hollandsch mensch! Maar een klein uitstapje voor een Amerikaansche. Mijn tweetal moest zelfs

lachen toen ik zeide, dat dit nu zoo-wat bijna de langste reis was, die men door Holland maken kon! In

Amerika kan men een week dag en nacht doorreizen! Een reis van acht à negen uur telt daar nauwelijks mee.

Woensdagavond kwamen we in Middelburg aan, en logeerden in Hôtel Abdij, zoo schilderachtig

mooi in de oude abdij gelegen met het uitzicht op den heerlijken, ouden binnenhof.

Maar nu was, helaas, 't weer om! Het plasregende, de barometer stond laag, met een onmiskenbare neiging, om nóg lager te zakken . . .

Dat betekende voor ons niet alleen slecht weer, wat altijd op reis onplezierig is, maar veel erger: het moeten opgeven van ons plan, om Walcheren te zien. Iets wat mij voor mijn reisgenooten — ik zelve ken Walcheren uit herhaalde aanschouwing — zéér speet; ik wist welk een heerlijk plekje Hollandschen grond zij missen zouden. De groote bekoorlijkheid van Walcheren ligt in de combinatie van drie schoonheden: het mooie landschap; de schilderachtige, nog altijd bijna geheel in oorspronkelijke schoonheid gehandhaafde kleederdrachten; en de heerlijke, oude gebouwen, die even zooveel herinneringen zijn aan Walcherens vroegeren bloei. Waarbij dan nog Walcherens kleinheid de bekoorlijkheid van al deze schoonheid zoo zeer komt verhoogen.

Maar we zouden niets van dit alles zien, helaas. Donderdagmorgen klaarde 't weer wat op, zoodat we de stad ingingen, om de groote markt en de botermarkt te zien, die éénige Middelburger botermarkt, waar alles even frisch en zindelijk is: de boter en de groene blaadjes en witte

manden en de keurig gekleede boerinnen met haar precies als moeder gekleede dochtertjes.

Die miniatuur-boerinetjes van drie en vier jaar — dat vond mijn tweetal nog 't aardigst. En menig kiekje werd er genomen — en . . . prentbriefkaarten gekocht, zonder tal.

's Avonds gingen wij naar Vlissingen, om het avondeten te gebruiken bij een Zeeuwschen boer, dien ik kende. Hij kwam ons in zijn wagentje halen uit Middelburg, en ge kunt u niet voorstellen, welk een plezier mijn tweetal had in dit alleraardigste tochtje. Ik moest natuurlijk weer als tolk dienst doen. Aan de boerderij — een waar prachtstuk — aangekomen, werden we allervriendelijkst ontvangen door moeder de vrouw; we zagen de heele boerderij van a—z, en mijn tweetal stelde het levendigste belang in alles. Voor 't avondeten bad onze gastheer het „Onze Vader” waarop mijn reisgenooten dadelijk vroegen of dat niet *The Lords prayer* (het Onze Vader) was? Zij hadden 't zeer goed begrepen, en bijna woordelijk kunnen volgen.

Ons plan, om Dordrecht en Rotterdam te zien, moesten we ook opgeven wegens 't slechte weer. De wegen hadden

door den regen zóó geleden, dat het rijden met de snelheid, vereischt, om op één dag deze plannen te volvoeren, een onmogelijkheid was.

We zetten dus koers naar 't Oosten, naar Den Bosch. En wederom was mijn tweetal in gedurige extase over die prachtige, Hollandsche lanen. Zij hadden nog nooit ergens

zoo iets gezien en zeker nooit gedacht, dat ze in Holland te vinden waren.

Ik zat dan maar in stilte al die loftuitingen op de voortreffelijkheden van mijn vaderland aan te hooren, en poogde mij dan maar in te denken, hoe vreeselijk 'tgeweest zou zijn, als alles nu eens tegengevallen was, en ik niets dan gemopper en gejammer gehoord had . . .

Met één flinke regenbui, die helaas juist neerkwam in Breda en Ginneken, kwamen we dien dag vrij.

Wij sliepen in Den Bosch, om den volgenden morgen te beginnen met de bezichtiging van de prachtige St. Jans-kathedraal en daarna koers te zetten naar Valkenberg, waar wij den Zondag hoopten over te blijven.

(Slot volgt.)

De Waag — Leeuwarden.

niet met u solidair kunnen zijn, omdat God het ons verbiedt, omdat wij het daarom ook niet willen, zelfs al zou ons eigen vleesch en bloed onze vijand worden! Toch willen we niet heengaan zonder u allen, die blijft, op het hart te drukken: kameraden, vrienden, en misschien ook broeders, luistert naar een oud werkman! Blijft uzelf, en laat u niet door anderen ophitsen.”

Den volgenden morgen vergaderden de werklieden, die zich uit de zaal verwijderd hadden, in de consistoriekamer, waar Ds. Ort reeds aanwezig was. Naar aanleiding van de woorden: „Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?” sprak hij tot hen een woord van bemoediging en vertrouwen, en vermaande hen toch te volharden in Christelijke liefde jegens en in gebed voor hun dwalende kameraden. Hij wekte hen op, de banier des Christendoms niet te bevleken door eenige daad van wraak of verzet, en verklaarde zich bereid, hen steeds met raad en daad bij te staan. Daarna beval hij hun en hun gezinnen in een vurig gebed aan God aan.

Nog had hij de consistoriekamer niet verlaten, toen hij bij den ingang der kerk juffrouw Starrenborg op zich zag wachten.

„Gij hier, juffrouw Starrenborg, ik heb u niet gezien!”

„Neen,” zeide zij met een weemoedigen glimlach, „ik heb luistervink gespeeld. Maar om een reden. Ik vond het voorloopig beter, dat onze lieden mij niet zagen. Ik weet alles. Doet u dus maar geen moeite, mij op de hoogte der zaken te helpen. Doch wat raadt u mij toch? Zou ik het moeder mededeelen? Zij is zoo oud en zwak, en zoo iets hebben we nog nooit beleefd.”

„Weet uw moeder dan nog niets van de omstandigheden?”

„Neen,” sprak ze, „ik durfde er niet over spreken; mijn broeder wilde het niet. Hij gaf mij ten antwoord, dat wij, vrouwen, ons buiten de zaken der fabriek moesten houden, en van wien zou ze overigens wat vernemen?”

„Juffrouw Starrenborg, ik kom straks uw moeder een bezoek brengen; uw moeder moet het weten.”

„Gaarne!” sprak ze, „ik zal u dan zelf bij moeder brengen. Ik dank u wel.”

„Geen dank, juffrouw Starrenborg! Misschien vermog uw moeder nog wat op uw broeder uit te werken. Nu, tot straks! Ik zal u niet lang op mij laten wachten.”

En Ds. Ort hield woord. In den loop van den morgen trad hij de huiskamer der weduwe binnen, en 't gelukte hem, haar den toestand mede te deelen, zonder dat de zaak haar te zeer schokte. Zij was een vrouw met een krachtigen geest, en, als zij meende, dat God haar een taak aangewezen had, schrok zij voor niets terug, om die te volbrengen.

„U hebt mij een dienst gedaan, dominee, die mijn dochter door misplaatste teederheid voor mij verzuimd had,” en bij deze woorden wierp zij een blik van zacht verwijt op haar dochter. „Ik dank u wel; zoodra u vertrokken zijt, zal ik mijn zoon tot mij roepen. Ik vrees echter, dat Jansen meer invloed op hem zal hebben dan zijn moeder. Hoe ook, wij zijn in Gods hand, en Hij zal het wèl maken. Ik mag intusschen mijn moederlijken plicht niet verzuimen.”

Met een hartelijken handdruk verliet hij de kloeke vrouw, en nauwelijks kon de predikant de huisdeur achter zich gesloten hebben, of zij liet haar zoon tot zich roepen. Geruimen tijd onderhield zij zich met hem, wees hem op den ernst der omstandigheden, en bad en smeekte hem met moederlijke teederheid, zich toch niet onder den invloed van Jansen te stellen, maar door een verzoenende houding de bitterheid onder de werklieden weg te nemen en de voetstappen zijns overleden vaders te drukken, voor wien *allen* achting en toegenegenheid hadden gevoeld. „Voorloopig echter, onthoud het. Karel, een zacht antwoord keert de grimmigheid af, doch een smartend woord doet den toorn oprijzen. Mijn jongen, zeg niet tot uw moeder, dat zij een vrouw is en buiten de zaken moet blijven. Dit geldt geen fabriekszaak, maar een zaak van levenswijsheid en voorzichtigheid. Geloof mij, God komt

u tegen, omdat gij Hem buiten de fabriek geplaatst hebt! Buig u voor Hem, en zoek uw wijsheid bij Hem, en niet bij den onder-directeur. Zóó deed uw vader ook, en, ofschoon hij de bekwaamheid van Jansen erkende, ging hij toch zijn eigen weg.”

„Ik zal er over denken, moeder!” sprak de zoon op een toon, alsof het genoeg was, daarmede zijn oude moeder voorloopig gerust gesteld te hebben. Het succes, dat Jansen hem voorgespiegeld had, lokte hem al te zeer aan, en, nauwelijks was hij op het kantoor teruggekeerd, of hij had onder de geestigheden van Jansen al de ernstige indrukken verloren, die zijn moeder bij hem had opgewekt.

Gedurende den middag-rusttijd vertoonden zich een zestal werklieden op het kantoor, en vraagden den patroon te mogen spreken. Drie hunner behoorden tot de fabriek van den heer Starrenborg, en drie tot de overige fabrieken. Toen de heer Starrenborg verscheen, trad één hunner op hem toe, en zeide:

„Mijnheer Starrenborg, wij komen tot u als afgevaardigden van de gezamenlijke werklieden, met den last, u ons besluit mede te deelen, naar aanleiding van het ontslag, dat, namens u, door den onder-directeur aan Joosten is gegeven. Wij achten dat wreed en onbarmhartig, zooals trouwens de heer Jansen de werklieden altijd als slaven behandelt. Daarom hebben wij besloten, u te vragen, Joosten weder in het werk te stellen, en de heer Jansen te ontslaan. Mocht u ons in dezen niet ter wille zijn, dan wenschen wij den arbeid neer te leggen.”

„Hooft ge dat, Jansen?” vroegde de heer Starrenborg aan den onder-directeur, die brutaal genoeg was, om het kantoor binnen te treden, waar zijn meester zich met de werklieden onderhield.

„Neen, wat willen ze?” vroegde Jansen onverschillig.

„Ze willen mij dwingen, Joosten terug te nemen en jou te ontslaan, anders staken ze.”

„Prachtig gevonden van de heeren! En wat is uw antwoord, mijnheer Starrenborg?”

„Mijn antwoord, mannen? 'k Zal het u dadelijk zeggen. Ik zal het er voor houden, dat ieder, die om kwart vóór twee niet op de fabriek is, staakt, en elk, die staakt, zal ik onmiddellijk zijn ontslag met zijn geld sturen. Goeden dag!”

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Lafontaine. — Kroos. — Oranje. — Bevlieging. — Pauw-Hendrik. — Ons. — Penne waard. — Toetsen. — Strandjutter. — Jas, enz. — Kruisen en zegenen. — Rijpen.

Acht u de fabelen van Lafontaine geschikte lectuur voor de jeugd, gelijk ze wel in scholen gebruikt worden? W. S.

De bedoelde fabelen, die grootendeels niet, wat de gedachten betreft, door L. zijn vervaardigd, maar in Fransche verzen zijn gegeven, bezitten door vorm, opvatting, inkleeding, taal, enz. een eigenaardige schoonheid en bekoorlijkheid. Dit verklaart, dat ze na 2½ eeuw nog veel gelezen en bestudeerd worden, en in vertalingen, (o.a. van Ten Kate) ook bij ons bekend zijn. Voor wie Fransch verstaat is de lezing een genot en een prachtige oefening.

Wat nu de geschiktheid voor kinderen betreft, wel, niet *alle* passen nog voor hen. Zoo b.v. „De twee vrienden,” die, waarin over het echtelijke leven wordt gehandeld, enz. Ook is b.v. van „De boer van de Donau” e. a. de stijl voor kinderen te zwaar. Men doe dus een keuze. „De eik en het riet,” „De vos en de raaf,” „De bok en de

Veertien dagen in een automobiel door Nederland.

DOOR

H. S. S. KUYPER.

VII. (SLOT.)

De St. Jans-kathedraal in Den Bosch. — Door Noord-Brabant en Limburg naar Valkenberg. — Een Zondag in de „Hollandsche bergen.” — Terug naar het polderland. — Dwars over de Betuwe. — In Arnhem krijgt de automobiel „eervol” ontslag. —

Als ik mijn tweetal ooit dankbaar was geweest, dat zij mij als haar gids meegenomen hadden, was het bij het aanschouwen, voor de eerste maal in mijn leven, van de St. Jans-kathedraal in 's-Hertogenbosch. Voor de eerste maal in mijn leven — ik schrijf het niet neer zonder een gevoel van schaamte. Een Hollandsche, die in Moskou het Kremlin, in Washington het Kapitoel en in Rome den St. Pieter gezien heeft, en nog nooit de prachtige, Gothische kathedraal van Den Bosch — nu ja, het woord mag er gerust uit — die heeft zich ook wel een beetje te schamen!

De St. Jans-kathedraal heet naar Johannes den Evangelist. Zij doet in schoonheid niet onder voor den Dom van Utrecht, maar zij heeft dit boven den Dom van Utrecht voor, dat zij niet als deze is beroofd en verknoeid, om pasklaar gemaakt te worden voor een doel, waarvoor ze nooit gebouwd werd: voor den Protestantschen eeredienst — een doel, dat nu eenmaal in een Roomsche kathedraal toch nooit bereikt kan worden, — maar dat zij is gebleven een Roomsche kerk, waarvan de bouw en de inrichting en de versiering aan hun eigen doel beantwoorden.

Ik vind, dat de Dom van Utrecht er zoo wat net zoo treurig aan toe is als het Paleis van Amsterdam. Beide zijn monumentale Nederlandsche gebouwen, die architectonisch zéér hoog staan: de Dom uit den tijd der Middeleeuwen, uit het Roomsche Nederland; het Paleis — of laat ik het bij zijn eigen naam noemen: het Amsterdamsche Raadhuis, uit onzen „Renaissance-tijd,” uit het van Rome vrijgevochten Nederland. De Roomsche, Middeleeuwsche Dom, — die zijn eigen naam ten minste nog behouden heeft — is van zijn eigen karakter en daardoor van zijn schoonheid beroofd, om te worden een . . . Protestantsche kerk, wat hij natuurlijk niet is, en ook nooit worden kan. Die Dom is nu niet meer wat hij was, en is evenmin, wat hij nu zijn moet.

En precies 't zelfde lot heeft het Amsterdamsche Raadhuis ondergaan. Ook dit is van zijn eigen karakter en daardoor van zijn eigen schoonheid beroofd, om te worden een . . . paleis, wat het natuurlijk niet is en ook nooit worden kan. Ook het Raadhuis is nu niet meer wat het was, en is evenmin, wat het nu zijn moest: een paleis. De Dom van Utrecht en het Paleis in Amsterdam zijn twee gebouwen, die altijd mijn medelijden opwekken — en mijn ergernis over den wansmaak mijner landgenooten, die tot zulk een schending van twee onzer mooiste en beroemdste gebouwen in staat waren.

Maar de St. Jans-kathedraal prijkt, om een zeer natuurlijke reden, nog in haar oorspronkelijke schoonheid. Reeds van buiten trekt zij de aandacht door de rijke versiering. Van binnen is vooral mooi het Gothische koor, dat uit de 15e eeuw dateert. Mijn reisgenooten, die Europa's mooiste kathedralen gezien hadden, waren in ééne bewondering.

Het weder was nu weer geheel opgeklaard, en met blauwen hemel en zonnenschijn gingen we nu in vliegende vaart naar Valkenberg. Wij troffen het, dat het juist dien dag een heiligendag was, en de boerinnen op z'n moost getooid met haar fraaie Noordbrabantsche mutsen naar de kerk reden. Voortdurend kwamen wij groepjes, wandelend of

rijdend, tegen. En dan moest natuurlijk

Miss Van Santvoord weer kiekjes nemen.

In Roermond hielden we stil, om den mooien

Minster te zien, en . . .

prentbriefkaarten te kopen. We voerden er een kleine tweedui-

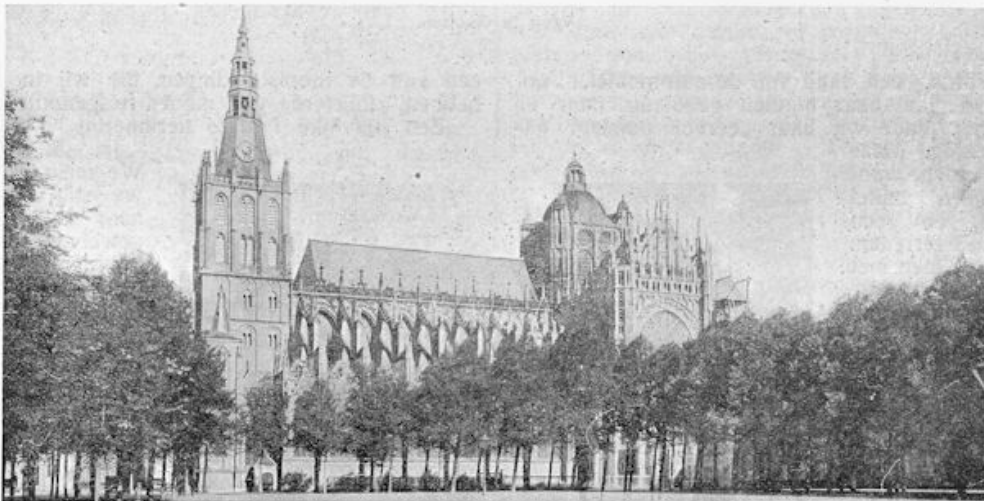
zend met ons mee, behalve al degene, die

mijn tweetal naar Amerika gezonden had, en die ook legio waren!

In Maastricht hadden we alleen maar tijd, om . . . prentbriefkaarten te kopen. Het was reeds laat, en we moesten zeer tot mijn leedwezen, de mooie St. Servaaskerk links — of rechts, dat herinner ik mij niet meer — laten liggen. Van een bezoek aan den merkwaardigen Pietersberg met zijn doolhof van gangen, waarheen ik mijn tweetal zoo gaarne gebracht had, was in 't geheel geen sprake meer. Morgen zouden we den Zondag in Valkenberg overblijven, en Maandagmorgen naar Arnhem gaan, en daar zouden mijn reisgezellinnen mij verlaten, om naar Duitschland te gaan.

Heerlijk was onze rit door het Geul-dal, met het warme licht der dalende zon over de omringende heuvels. Het was onze laatste rit op dit uur, en het naderend afscheid deed ons reeds zijn drukkende tegenwoordigheid gevoelen.

De verbazing mijner reisgezellinnen was groot, dat er in Holland zoo'n uitgestrekt heuvel-landschap was te vinden. Heerlijke wandelingen maakten wij dien Zondag, en de wolken waren zoo vriendelijk weg te blijven, en 't zonnetje zoo vriendelijk, om onafgebroken te schijnen. Het was al weer jammer, dat we hier niet langer konden blijven. Ik had er graag nog een paar dagen aangeknoopt,

St. Janskerk — 's Hertogenbosch.

om mijn tweetal wat meer van Valkenbergs heerlijke omstreken te laten zien. Maar de Zondag verliep en de laatste dag brak aan. Vroegtijdig reisden we af om palnoord naar Arnhem te gaan.

Bij Nijmegen kwamen we weer eensklaps terug in het polderland. O, zoo mooi was die rit over de Betuwe, en het naderen van Arnhem van de zuidzijde. We reden langzaam Arnhem in —

pång, — daar sprong een band van de automobiel. Voor we nog afscheid van haar hadden genomen nam zij afscheid van ons. Voor wij haar „eervol ontslag” gaven, nam zij ontslag. Maar „eervol” was 't toch, want we hadden geen enkel ongeluk gehad, en geen kip of kuiken overreden. Wat véél zegt, als men met een hoogst eigenaardige gewoonte van deze dieren rekening houdt. Kwamen wij in een dorp, waar kippen den weg overliepen, dan reed onze chauffeur héél zacht, en toeterde. De kippen weken dan, zooals op zulk een oogenblik kippenplicht is, links en rechts uit. Langzaam en behoedzaam ging de automobiel dan zachttoeterend voorwaarts . . . Plotseling met een schreeuw steekt, vlak voor de automobiel, een kip, kakelend en fladderend over den weg, onmiddellijk gevolgd door al haar kakelende en fladderende vriendinnen! We hebben meer dan eens zoo'n fladderende kakelaarster onder de automobiel gehad, als de chauffeur niet spoedig genoeg kon stoppen. We hielden dan ons hart vast, onze adem stokte, doodsche stilte onder de stil-staande automobiel . . . Tuk tük-tuk-tuk-tuk-tük, daar fladderde de dwaze kip gelukkig ongedeerd tusschen de wielen uit, om naar den kant van den weg te vluchten — en daarom ik herhaal: het eervolle van het ontslag van *the Dutch*

Dragon was, dat zij in die veertien dagen zelfs geen kip of kuiken overreden had!

Weg te Geulem.

een van de mooiste dingen, die wij in Holland gezien hebben,” fluisterde een mijner reisgenooten.

„Een heerlijke laatste herinnering.”

Ja, dit was het einde. We realiseerden het, terwijl we stil stonden te kijken naar de gulden en groene gewelven, hoog boven onze hoofden, of in het gulden en groene perspectief van hoofdlaan en zijlanen . . . „Te mooi om van te scheiden.” Ja, daar waren we 't over eens.

Maar toch, het moest.

Er waren nog allerlei prozaische zaakjes te behartigen, vóór mijn tweetal den volgende morgen vroeg naar Duitschland zou kunnen vertrekken.

In het vroege morgenuur van den volgende dag namen we afscheid.

Mijn beide reisgenooten betuigden zich zeer dankbaar en zéér voldaan. Ik betuigde van mijn kant 't zelfde. Had ik niet mijn land beter dan ooit vroeger leeren kennen en liefhebben? — Met een welgemeend: „Tot weerziens, 't zij in Amerika, 't zij in Europa,” namen we afscheid.

Middachter-Allée.

Stoomdruk — LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.

EINDE.

